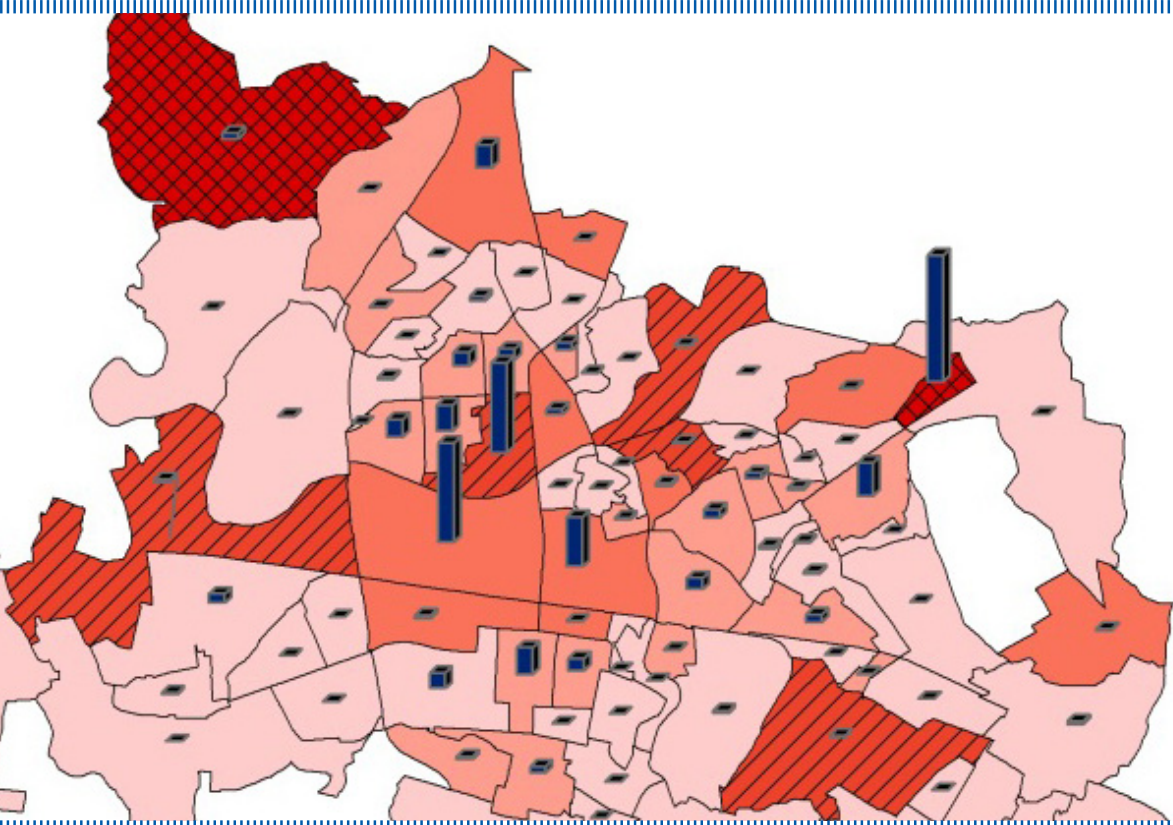

Univerzita Karlova v Praze, Přírodovědecká fakulta,
katedra sociální geografie a regionálního rozvoje,
Centrum pro výzkum měst a regionů
a Multikulturní centrum Praha

METODIKA IDENTIFIKACE LOKALIT REZIDENČNÍ SEGREGACE

Luděk Sýkora, Roman Matoušek,
Štěpánka Brabcová, Marek Čaněk, Klára Fiedlerová,
Alena Procházková, Lucie Trlifajová

Metodika identifikace lokalit rezidenční segregace

Autoři: Luděk Sýkora¹, Roman Matoušek¹, Štěpánka Brabcová¹, Marek Čaněk², Klára Fiedlerová¹, Alena Procházková¹, Lucie Trlifajová²

¹ Univerzita Karlova v Praze, Přírodovědecká fakulta, katedra sociální geografie a regionálního rozvoje, Centrum pro výzkum měst a regionů, www.natur.cuni.cz

² Multikulturální centrum Praha, www.mkc.cz

Metodiku odborně posoudili:

RNDr. Tomáš Kostecký, CSc.

Bc. Martin Šimáček

Metodika vznikla s podporou projektu TD020368 „Prevence segregace a podpora sociální integrace zahraničních zaměstnanců firem zpracovatelského průmyslu v místech jejich pracovišť a bydlišť“ řešeného v rámci programu OMEGA Technologické agentury České republiky podporujícího aplikovaný výzkum a experimentální vývoj.

Program **Omega**

Vydala Univerzita Karlova v Praze, Přírodovědecká fakulta
a Multikulturální centrum Praha

© Univerzita Karlova v Praze, Přírodovědecká fakulta, 2015

© Multikulturální centrum Praha, 2015

ISBN 978-80-7444-041-0 (UK PřF), 978-80-87615-53-9 (MKC)

Obsah

1. Cíle metodiky	5
2. Popis metodiky	7
2.1 Postup identifikace lokalit rezidenční segregace	7
2.2 Identifikace skupin v nerovném sociálním postavení	8
2.3 Identifikace lokalit koncentrace sociálních skupin	10
2.3.1 Identifikace lokalit koncentrace sociálních skupin v nerovném postavení na základě analýzy statistických dat o populaci	11
2.3.2 Identifikace lokalit koncentrace sociálních skupin v nerovném postavení na základě analýzy reprezentace v médiích	15
2.3.3 Identifikace lokalit zvýšené koncentrace sociálních skupin v nerovném postavení na základě percepce klíčovými aktéry	17
2.4 Vyhodnocení lokalit koncentrace sociálních skupin v nerovném postavení z hlediska segregace	20
2.4.1 Ověření existence lokality, vymezení území lokality, rozsah, umístění a charakteristika lokality	21
2.4.2 Velikost, zastoupení, koncentrace a dominance	22
2.4.3 Geografická izolace a začlenění	24
2.4.4 Sociální interakce	25
2.4.5 Souhrnné hodnocení segregace	27
3. Uplatnění metodiky: lokality rezidenční segregace cizinců v Pardubicích	30
3.1 Identifikace sociálních skupin v nerovném postavení	30
3.2 Identifikace lokalit koncentrace sociálních skupin v nerovném postavení	33
3.2.1 Identifikace lokalit koncentrace sociálních skupin v nerovném postavení na základě analýzy statistických dat o populaci	33
3.2.2 Identifikace lokalit koncentrace sociálních skupin v nerovném postavení na základě analýzy reprezentace v médiích	40
3.2.3 Identifikace lokalit zvýšené koncentrace sociálních skupin v nerovném postavení na základě percepce klíčovými aktéry	44
3.3 Vyhodnocení lokalit koncentrace sociálních skupin v nerovném postavení z hlediska segregace	47
Literatura	52

1. Cíle metodiky

Metodika vznikla s podporou projektu TD020368 „Prevence segregace a podpora sociální integrace zahraničních zaměstnanců firem zpracovatelského průmyslu v místech jejich pracovišť a bydlišť“ řešeného v rámci programu OMEGA Technologické agentury České republiky podporujícího aplikovaný výzkum a experimentální vývoj. Cílem metodiky **je identifikace lokalit rezidenční segregace sociálních skupin v nerovném postavení.**

Rizika spojená s rezidenční segregací, diferenciovaným rozvojem městských čtvrtí a deprivací některých území jsou reflektována ve schválených deklaracích (Lipská charta o udržitelných evropských městech 2007) v dalších dokumentech Evropské komise (Cities of Tomorrow 2011, Guidance for Member States 2015). Ve strategiích a politikách schválených vládou České republiky jsou zdůrazněny problémy obyvatel lokalit, které vznikly v důsledku procesů sociálního vylučování (Strategie boje proti sociálnímu vyloučení 2011–2015) nebo potřeby sledování vztahů cizinců a majoritní společnosti s ohledem na segregaci (Postup při realizaci aktualizované Koncepce integrace cizinců – Společné soužití v roce 2014). Jednou z priorit pro územní plánování na národní úrovni je také předcházení prostorové sociální segregaci s negativními vlivy na sociální soudržnost obyvatel (Politika územního rozvoje 2008). Nesegregace, tj. odmítnutí vzniku nebo přetváření sociálně vyloučených lokalit, je jedním z principů Koncepce sociálního bydlení České republiky do roku 2025. Na problematiku rezidenční segregace poukazuje také Dohoda o partnerství pro programové období 2014–2020, která je základním rámcem pro začínající programové období fondů Evropské unie. V rámci tohoto období je připravována podpora prostorově nesegregovaného sociálního bydlení (Integrovaný regionální operační program pro období 2014–2020).

Přetrvávání lokalit rezidenční segregace je negativním jevem. Identifikace existujících lokalit je proto základem pro realizaci opatření na **prevenci jejich dalšího rozšiřování a podporu odstranění rezidenční segregace v oblasti územního plánování a bytové politiky.** Identifikace lokalit rezidenční segregace může být využita pro **zacílení aktivit k prevenci sociálního vyloučení a k sociálnímu začleňování** těmi institucemi, které mají gesci vůči

začleňování příslušné sociální skupiny, a obcemi, na jejichž území se lokality nacházejí. Příslušníci sociální skupiny, která je obecně v nerovném postavení, mají v lokalitách rezidenční segregace životní podmínky dále ztížené, a je proto vhodné věnovat těmto situacím zvýšenou pozornost. Postup popsany v metodice lze využít také při **posuzování připravovaných záměrů změn územně-plánovací dokumentace nebo přípravy bytové výstavby** z hlediska rizik vzniku nových lokalit rezidenční segregace a důsledků pro posílení rezidenční segregace. V důsledku nové bytové výstavby by neměly být rozšiřovány stávající segregované lokality ani by neměly vznikat nové lokality ohrožené segregací.

Metodika je připravena jako univerzálně platná. Nicméně, vzhledem k širší problematice a v souladu se zadáním projektu TD020368 „Prevence segregace a podpora sociální integrace zahraničních zaměstnanců firem zpracovatelského průmyslu v místech jejich pracovišť a bydlišť“ byla metodika aplikována a **ověřována při identifikaci lokalit koncentrace a segregace cizinců zaměstnaných ve zpracovatelském průmyslu**. Metodický postup však umožňuje všechny základní kroky aplikovat na jakoukoliv sociální skupinu v nerovném postavení. Výhodou aplikace na populaci cizinců v nerovném postavení je nutnost zachytit nejširší komplexnost podmíněností nerovného postavení, jež zahrnují nejen ekonomické a kulturní dimenze nerovností, ale rovněž nerovnosti vyplývající z hlediska právního postavení (zejména u cizinců ze zemí mimo Evropskou unii).

Metodika je koncipována jako obecný návod pro identifikaci lokalit koncentrace sociálních skupin v nerovném postavení a posouzení, zda územní rezidenční koncentrace skupin v nerovném sociálním postavení je nebo není rezidenční segregací. Uživatelům umožní lokalizovat místa potenciálního rizika segregace a zhodnotit závažnost koncentrací sociálních skupin v nerovném postavení z hlediska segregace.

Vzhledem ke komplexnosti podmíněností rezidenční segregace, situací segregace a dynamice jejího vývoje (vzniku nebo zániku některých koncentrací sociálních skupin), je metodika založena na využití kombinace širší škály datových a informačních zdrojů a metodických postupů. Vzhledem k rozmanitosti situací a kontextů, ve kterých může k rezidenční segregaci docházet, klade metodika **důraz na terénní práci a expertní posouzení a vyhodnocení situace s ohledem na místní podmínky**, ke kterému poskytuje obecný návod.

Jelikož je cílem metodiky je identifikace lokalit rezidenční segregace sociálních skupin v nerovném postavení, je nutné neustále brát v úvahu rizika spojená s označením určitého místa jako lokality rezidenční segregace, které může vést ke stigmatizaci území a jeho obyvatel, a tak dále zhoršit jejich nerovné postavení ve společnosti.

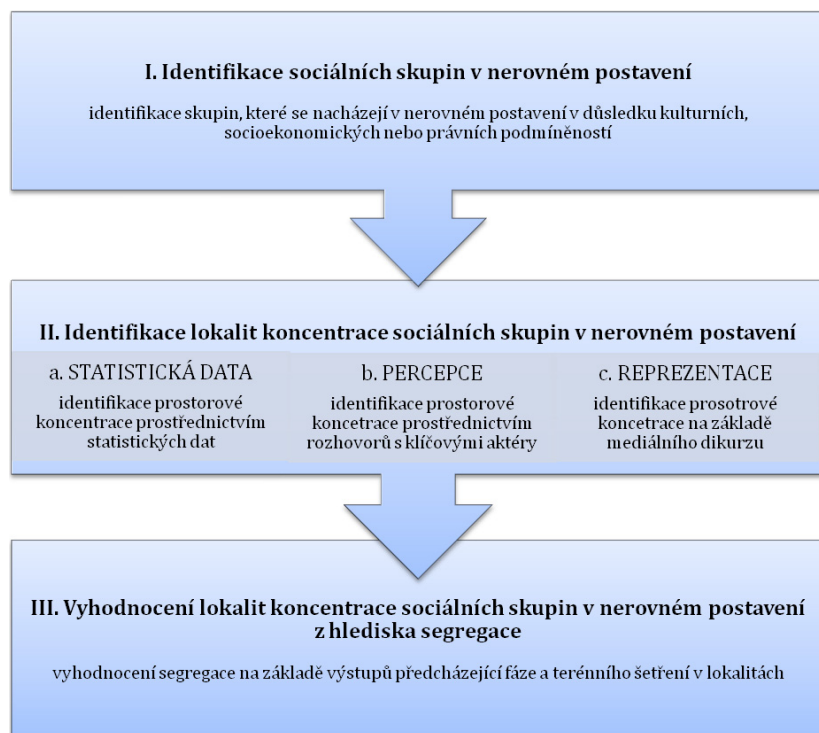
2. Popis metodiky

2.1 Postup identifikace lokalit rezidenční segregace

Rezidenční segregací se rozumí prostorové oddělení bydlišť sociálních skupin, které jsou ve vzájemně nerovném postavení (Sýkora 2010). Určitá míra odlišnosti mezi charakterem jednotlivých území z hlediska sociální struktury jejich obyvatel (socio-ekonomický status, národnost, etnicita, demografická struktura apod.) i typů obytného prostředí je přirozená. V některých případech ale dochází k vytváření lokalit, kde je sociální skupina v nerovném postavení koncentrována, představuje většinu obyvatel lokality, což pak omezuje možnosti jejího zapojení do společnosti, interakci s ostatními členy společnosti a může být zdrojem napětí v soužití. Segregace je považována za negativní a dlouhodobě společensky nežádoucí jev. V českém kontextu je závažná zejména segregace Romů, která je sledována za pomoci konceptu „sociálně vyloučených lokalit“ (Gabal 2006), a v některých případech je negativně vnímaná také segregace cizinců. Jistou pozornost přitáhly i uzavřené areály bydlení sociálně silné populace.

Metodika se zaměřuje na sociální skupiny, jež se nachází v nerovném postavení. Nerovnost představuje znevýhodnění, jež se promítá do omezených možností volby bydlišť a bydlení. V důsledku omezené volby zpravidla dochází ke koncentraci (sociálních skupin v nerovném postavení) ve specifických lokalitách. Život v lokalitách koncentrace (sociálních skupin v nerovném postavení) může dále posilovat nerovnost, neúplné začlenění až sociální vyloučení těchto sociálních skupin.

Metodika identifikace lokalit rezidenční segregace postupuje ve třech základních krocích (obrázek 1). Prvním je **identifikace sociálních skupin v nerovném postavení**. Druhým krokem je **identifikace lokalit koncentrace sociálních skupin v nerovném postavení** a to při kombinovaném využití statistických dat a informací o percepce (rozhovorů) a reprezentaci (z tisku) lokalit koncentrace. Třetím krokem je **vyhodnocení lokalit koncentrace z hlediska segregace**, tj. zjištění, zda je obyvatelstvo, které žije v lokalitách koncentrace sociálních skupin v nerovném postavení, segregováno.

Obrázek 1 – Postup metodiky identifikace lokalit rezidenční segregace

2.2 Identifikace skupin v nerovném sociálním postavení

Sociální nerovnosti primárně vyplývají z přístupu k bohatství a moci ve společnosti a projevují se v odlišných možnostech a životních šancích jednotlivců i celých sociálních skupin. Některé sociální rozdíly, jako jsou věk, genderová a etnická příslušnost nebo také životní situace domácnosti daná fází rodinného cyklu ovlivňují nerovné šance a podílejí se na reprodukci nerovností.

Skupinami v nerovném sociálním postavení rozumíme takové skupiny osob, u nichž dochází ke kumulaci nerovností a znevýhodnění, které je do značné míry nezávislé od individuálních dispozic jejich členů a ovlivňuje jejich možnosti v různých oblastech života jako je práce, bydlení, vzdělání či zdravotní péče. Nerovné postavení se může dále prohloubit v důsledku genderu, věku, etnicity, „rasy“ či občanství. Znevýhodnění může mít řadu různých podob a může vycházet jak z charakteristik a jednání členů skupiny (např. používání

odlišného jazyka nebo omezený přístup ke zdrojům), tak i znaků, které jsou určité skupině připisovány zvenčí (např. vnímání a reprezentace určité skupiny jako „méněcenné“ nebo „nepřízřusobivé“).

Sociální nerovnosti jsou tak do značné míry sociálně konstruovány a reprodukovány na základě vnímání odlišných sociálních skupin a jejich zobrazování (reprezentaci) např. v médiích, které je založené na dlouhodobě utvářených stereotypních pohledech a předsudcích. Z nich vycházející diskriminační jednání (na základě přisuzovaných sociálních a kulturních odlišností) může jednotlivcům a skupinám výrazně znesnadňovat či omezovat přístup k běžným zdrojům, příležitostem a pozicím.

Existuje množství přístupů k zachycení a analýze příčin nerovností. V rámci této metodiky vycházíme ze sledování dvou základních dimenzí nerovnosti a to **socioekonomicky podmíněných** nerovností na straně jedné a **kulturně (symbolicky) podmíněných nerovností** na straně druhé (Šanderová, Šmídová a kol. 2009), přičemž obě tyto dimenze vnímáme jako vzájemně provázané. Vzhledem k prohlubující se globalizaci a zvyšující se přítomnosti a podílu cizinců v Česku, zahrnujeme ještě třetí dimenzi nerovnosti vyplývající z odlišného **právního postavení** různých skupin cizinců od občanů České republiky. Tabulka 1 uvádí příklady podmíněností nerovností v těchto třech dimenzích.

Na základě těchto tří dimenzí nerovnosti jsou na národní úrovni a ve sledovaných městech (a regionech) identifikovány sociální skupiny v nerovném postavení. Konkrétní aplikaci je nutné přizpůsobit specifikům dané populace ve sledovaném území. Konkrétní přístup a aplikaci identifikace sociálních skupin v nerovném postavení na příkladu cizinecké populace zaměstnané ve zpracovatelském průmyslu je popsán v části 3.1.

Tabulka 1 – Dimenze nerovnosti

Dimenze nerovnosti	Příklady podmíněností
Socioekonomické nerovnosti	Omezené ekonomické zdroje Nízký a nejistý příjem Nízký sociální status Omezená možnost vertikální sociální mobility
Kulturně podmíněné nerovnosti	Odlišné kulturní zázemí a orientace ve společnosti Odlišný jazyk Vnímaná kulturní vzdálenost a vizuální („rasová“) odlišnost Negativní reprezentace ve veřejném diskurzu Diskriminace (na základě genderu, věku, etnicity, „rasy“, občanství aj.)
Právní (občanská) nerovnost	Omezené/podmíněné právo na pobyt Omezený/podmíněný přístup na trh práce Omezený/podmíněný přístup k sociálním službám (sociální ochraně) Omezená možnost účasti na veřejné a politické participaci

SHRNUTÍ Identifikace skupin v nerovném sociálním postavení

- ♦ Vymezení a zpracování základního přehledu o sledované populaci jako celku
- ♦ Identifikace základních a) socio-ekonomicky, b) kulturně a c) právně podmíněných nerovností v rámci sledované populace a území
- ♦ Identifikace skupin, u kterých dochází ke kumulaci nerovností, které omezují přístup ke zdrojům, příležitostem a pozicím

2.3 Identifikace lokalit koncentrace sociálních skupin

Identifikace lokalit koncentrace se provádí na úrovni sídla, v rámci administrativních hranic obce. Hodnocení je možné rozšířit na celý městský region, tak aby hodnocení zahrnovalo vedle administrativního území města i území obcí v jeho zázemí: v takovém případě je vhodné použít správní obvody obcí s rozšířenou působností (ORP), popř. pracovní mikroregiony (Hampl 2005) nebo funkční městské regiony (Sýkora, Mulíček 2009).

Lokalitou rozumíme část území města, která má podobný charakter zastavby, funkčního využití a skladby obyvatel. Nejmenší území, za něž jsou dostupná statistická data, představují základní sídelní jednotky (ZSJ), ve městech někdy nazývané urbanistické obvody. ZSJ můžeme považovat za vhodný územní rámec pro analýzu statistických dat sloužících k identifikaci lokalit koncentrace a segregace. V některých případech jsou si sousedící ZSJ velmi podobné a je možné je do lokality spojovat. Některé lokality koncentrace a segregace sociálních skupin v nerovném postavení jsou v současnosti v Česku velmi malé a zaujímají spíše jen část ZSJ. Údaje za ZSJ mohou na takovou koncentraci upozornit, její lokalizace je ale možná až na základě jiných zdrojů; vedle informací v médiích jde především o rozhovory s místními odborníky. Přesné vymezení lokalit je nicméně možné učinit až na základě podrobného terénního šetření. Terénní šetření je pak zásadní pro určení, zda je identifikovaná koncentrace také situací segregace sociální skupiny v nerovném postavení.

Pro situaci segregace není důležitý jen typ skupiny, počet jejích členů a další objektivní charakteristiky, (identifikované na základě **analýzy statistických dat o populaci**), ale také to, zda je přítomnost skupiny vnímána (**percepce**) a popisována a diskutována (**reprezentace**). Od tohoto se odvíjejí níže popsané tři fáze identifikace lokalit koncentrace sociálních skupin. V analýze odpovídáme na otázky: Kde jsou koncentrovaní obyvatelé v sociálně nerovném postavení? Kde je vnímána přítomnost obyvatel v sociálně nerovném

postavení? Kde je přítomnost obyvatel v sociálně nerovném postavení reprezentována v médiích? Lokality koncentrace sociálních skupin pak identifikujeme na základě kombinace tří postupů.

2.3.1 Identifikace lokalit koncentrace sociálních skupin v nerovném postavení na základě analýzy statistických dat o populaci

Hodnocení koncentrace provedeme pro jednotlivé sociální skupiny v nerovném postavení identifikované v první fázi analýzy. Využijeme dostupná statistická data za nejpodrobnější územní členění v rámci správního území hodnocené obce popř. obvodu ORP. Použijeme tři základní typy ukazatelů zohledňující tři odlišné úhly pohledu na územní koncentraci: **velikost populace, zastoupení (podíl) populace a nadprůměrný výskyt** populace. Každý ukazatel rozlišuje tři úrovně koncentrace: vysokou, střední a nízkou. Aby územní jednotka byla považována za lokalitu koncentrace, musí ve všech třech pohledech splňovat vysokou nebo střední úroveň koncentrace. Lokality, které byt v jednom aspektu alespoň střední úroveň koncentrace nesplňují, nepovažujeme za lokalitu koncentrace. Na základě kombinace tří ukazatelů rozdělíme územní jednotky (v našem případě ZSJ) na lokality s extrémní, vysokou, střední a nízkou úrovní koncentrace.

Zdroj dat/informací

Pro identifikaci lokalit koncentrace použijeme běžně dostupná data ze Sčítání lidu domu a bytů (SLDB) na úrovni základních sídelních jednotek (ZSJ) v rámci administrativně správního území obce, popřípadě další data dostupná v podrobném územním členění.

Data: Sčítání lidu domu a bytů (SLDB)

Územní úroveň: základní sídelní jednotky (ZSJ)

Územní rozsah: administrativně správní území obce, ORP

Analýza dat a ukazatele koncentrace

Na koncentraci sociální skupiny je vhodné pohlížet ze tří vzájemně se doplňujících perspektiv. Podle prvního pohledu je skupina v lokalitě koncentrovaná, pokud se zde vyskytuje ve výrazně vyšším zastoupení, než je běžné (průměrné) pro území celého města. Místa vysoce **nadprůměrného výskytu** identifikujeme při použití *lokalizačního kvocientu* (LQOBn), který měří poměr mezi podílem obyvatel sociální skupiny na populaci v lokalitě (ROBn) vůči

podílu obyvatel sociální skupiny na celkové populaci ve městě (vyšší územní jednotce) (ROBm). V případě trojnásobného a vyššího zastoupení považujeme koncentraci za střední a v případě desetinásobného a vyššího zastoupení považujeme koncentraci za vysokou.

V našem kontextu představují skupiny v sociálně nerovném postavení zatím spíše menší **podíl na celkové populaci** (ROBn). U sociálních skupin, jejichž zastoupení by přesahovalo čtvrtinu nebo třetinu celé populace by úroveň lokalizačních kvocientů musely být nastaveny níže. Převýšení zastoupení v územní jednotce nad průměrem města (míra toho kolikrát je vyšší) může být u populačně malých skupin značně vysoké, přesto ale daná skupina může mít na populaci územní jednotky malý podíl. Se segregací se v zemích západní Evropy a Severní Ameriky zpravidla spojuje úroveň podílu sociálních skupin v nerovném postavení na celkové populaci lokality převyšující 50 %. V případě koncentrací cizinců/migrantů se pak připouští 30% hranice. Na základě předchozích analýz koncentrace a segregace v současném prostředí měst a regionů Česka (viz část 5) považujeme úroveň 30 % a vyšší za vysokou a úroveň 10 % a vyšší za střední úroveň koncentrace. Relativně nízko stanovené úrovně zohledňují u nás nový, ale dynamicky se vyvíjející jev. V budoucnosti může dojít k úpravě takto arbitrárně nastavených hodnot, tak aby reflektovaly aktuální situaci.

Vzhledem k tomu, že některé ZSJ jsou populačně velké a rozmanité, mohou v sobě skrývat menší lokality, kde je zastoupení skupiny procentuálně mnohem vyšší. Vyšše nastavená úroveň podílu by tudíž mohla takové menší koncentrace v souhrnných datech za ZSJ zastřít. I vyšší úroveň zastoupení a vyšší podíl na celkové populaci může v případě populačně malých ZSJ představovat jen malý **počet** členů sociální skupiny v nerovném postavení (POBn). Aby bylo možné hovořit o koncentraci, měla by splňovat i minimální počet zástupců sociální skupiny. V našem prostředí považujeme alespoň 50 osob za střední a alespoň 200 osob za vysokou koncentraci.

Místa nadprůměrného výskytu: lokalizační kvocient sociální skupiny v územní jednotce $n - LQOBn = ROBn/ROBm$

Místa s vysokým podílem obyvatel sociální skupiny: podíl obyvatel na celkové populaci v územní jednotce $n - ROBn$

Místa s vysokým počtem obyvatel sociální skupiny: absolutní počet obyvatel sociální skupiny v územní jednotce $n - POBn$

Při hodnocení koncentrace můžeme narazit na situace, které je vhodné zohlednit dílčími úpravami. Pokud se vedle sebe v sousedství vyskytují dvě malé ZSJ obě s vysokým podílem a nadprůměrným výskytem sledované skupiny, které však vzhledem k malé populační velikosti územní jednotky nemusí

Tabulka 2 – Úrovně koncentrace sociálních skupin

Úroveň koncentrace	Nízká	Střední	Vysoká
Nadprůměrný výskyt LQOBn	< 3	≥ 3	≥ 10
Podíl obyvatel ROBn	< 10 %	≥ 10 %	≥ 30 %
Počet obyvatel POBn	< 50	≥ 50	≥ 200

splňovat kritérium počtu koncentrovaných obyvatel skupiny, je vhodné tyto ZSJ spojit do jednoho územního celku.

Souhrnné hodnocení koncentrace a identifikace lokalit

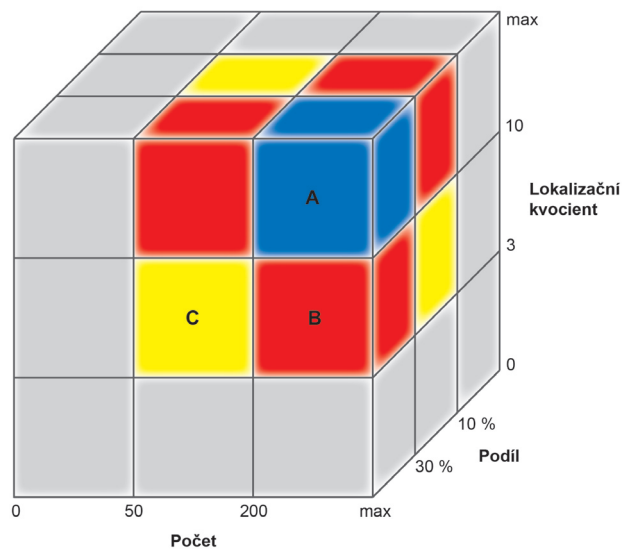
Souhrnné hodnocení územní koncentrace na základě analýzy statistických dat, identifikaci lokalit koncentrace a jejich rozřídění podle míry koncentrace provedeme u každé skupiny na základě kombinace tří výše popsaných dílčích ukazatelů. V případě, že ZSJ vykazuje vysokou úroveň koncentrace pro všechny ukazatele, považujeme koncentraci za **extrémní**, v případě, že splňuje vysokou úroveň koncentrace pro dva ukazatele, zatímco třetí má míru koncentrace střední, považujeme koncentraci za **vysokou**, v případě, že je koncentrace alespoň na střední úrovni u všech tří ukazatelů, považujeme koncentraci za **střední**. Ostatní situace představují **nízkou** úroveň koncentrace.

Přednosti a úskalí

Předností metody je standardizované hodnocení za plošně dostupná dostatečně reprezentativní data o populaci. Podrobná data jsou ale dostupná jen ze sčítání obyvatel, která se realizují jednou za deset let a data tak neodrážejí současnou situaci a postupně zastarávají. Proto je metodu nezbytné doplnit dále popsanými postupy reflektujícími aktuální situaci (percepce a reprezentace).

Metoda je vhodná pro popis základních rysů prostorové diferenciaci. Identifikuje základní sídelní jednotky s vyšší koncentrací sledovaných sociálních skupin. Nezachytí ale takové lokality koncentrace sociálních skupin v nerovném postavení, které jsou malé a zaujímají jen část ZSJ. Přesnou lokalizaci koncentrace je možné určit až na základě dalších zdrojů: vedle informací v médiích a z rozhovorů s místními odborníky je přesné vymezení lokalit možné učinit až na základě podrobného terénního šetření.

Metoda identifikuje lokality koncentrace a utřídí je podle míry koncentrace, která napovídá na situaci segregace. Zda skutečně jde o segregaci, je ale možné

Obrázek 2 – Typologie lokalit na základě úrovně koncentrace

určit až na základě dalších zdrojů, zejména z rozhovorů s odborníky a prostřednictvím terénního šetření, které je zásadní pro určení, zda je identifikovaná koncentrace rovněž situací segregace sociální skupiny v nerovném postavení.

SHRNUTÍ Identifikace lokalit koncentrace sociálních skupin v nerovném postavení na základě analýzy statistických dat o populaci

- ♦ Ukazatele koncentrace pro danou sociální skupinu spočítáme pro všechny ZSJ ve městě. Hodnoty zobrazíme v tabulce. Doplňme barevně kódované rozřídění podle úrovně koncentrace (vysoká, střední, nízká). Územní rozmístění zobrazíme na základě tří map (kartogramů) s tím, že každá zobrazuje jeden z dílčích ukazatelů.
- ♦ Doplňme souhrnným mapovým zobrazením všech tří pohledů na koncentraci. Absolutní počet je zobrazen sloupcem umístěným v ZSJ a zobrazujícím počet obyvatel skupiny a barvou vysokou, střední a nízkou úroveň koncentrace. Relativní počet je zobrazen sytostí barvy v ploše ZSJ zohledňující vysokou, střední a nízkou úroveň koncentrace. Lokalizační kvocient je zobrazen šrafami v ploše, které odrážejí vysokou, střední a nízkou úroveň koncentrace.

- ♦ V dalším kroku pracujeme s jednotkami, které mají koncentraci alespoň na střední úrovni u všech tří ukazatelů. Všechny ostatní označíme za koncentraci nízkou. Jednotky rozřídíme podle zastoupení vysoké úrovně koncentrace ve dvou nebo třech případech a provedeme celkové hodnocení koncentrace v úrovni extrémní, vysoké nebo střední. Hodnocení doplníme do tabulky a připravíme mapové zobrazení ZSJ podle celkové míry koncentrace. ZSJ v tabulce seřadíme podle celkové koncentrace, dále podle podílu obyvatel skupiny a v případě rovnosti podle úrovně lokalizačního kvocientu. Identifikované lokality koncentrace zaneseme do mapového podkladu.

2.3.2 Identifikace lokalit koncentrace sociálních skupin v nerovném postavení na základě analýzy reprezentace v médiích

Identifikaci lokalit koncentrace provedeme za sociální skupiny v nerovném postavení identifikované v první fázi analýzy. Cílem je zjistit zda, jak a kde je přítomnost obyvatel v sociálně nerovném postavení reprezentována v médiích. Využijeme obsahovou analýzu tisku, jejímž cílem je zachytit veřejně dostupné informace, které pomohou při identifikaci a mapování lokalit bydlíšť a pracovišť cizinců.

Zdroj dat/informací

Pro analýzu reprezentace lokalit jsou využity online verze celostátních, regionálních i místních titulů tisku, jež lze snadno dohledat a prohledávat na internetu.

- ♦ Celostátní deníky: Mladá fronta Dnes, Lidové noviny (Právo nelze použít pro omezenou přístupnost archivu pouze za poslední tři měsíce).
- ♦ Regionální deníky: podle hodnoceného města (regionální vydání celostátních médií, místní vydání Deníku, možné je využít i místní noviny) – konkrétní příklad výběru viz kapitola 3.

Analýza dat a vyhodnocení reprezentace lokalit

V online vydáních novin vyhledáváme články s výskytem informací o sociálních skupinách v nerovném postavení, jež jsme identifikovali v první fázi analýzy, o situacích v nichž se nacházejí, a místech, s nimi spojenými. Články hledáme prostřednictvím klíčových slov, jež reprezentují sociální skupiny

a situace s nimi spojované (viz kapitola 3). Volíme časový horizont vhodně reprezentující období, kdy dochází, nebo předpokládáme, že dochází, ke sledovaným jevům koncentrace a segregace. U každého dohledaného článku zjistíme jeho informační hodnotu. Pokud v textu identifikujeme relevantní informace, článek zařadíme do **databáze článků**.

Databáze článků má dvě části. První je složka všech relevantních článků v souborech pdf (články mohou být i vytištěné). Pro snadné hledání je vhodné názvy souborů strukturovat. Doporučujeme následující: NázevDeníku_DatumRokMěsícDen_KódPředmětuHledání_Název článku. Druhá část je databázový soubor sloužící k přehlednému utřídění informací o člancích a jejich obsahu. Doporučujeme použít jednoduchou tabulku v programu Excel. Tabulka obsahuje seznam článků s informacemi o zdroji, datu vydání, názvu článku, klíčových slovech. Dále obsahuje citace z textu relevantní pro řešenou otázku. V neposlední řadě pak obsahuje námi vyhodnocené informace, tj. sociální skupiny a umístění a názvy lokalit koncentrace sociálních skupin.

Souhrnné hodnocení reprezentace – přehled lokalit

Na základě databáze článků připravíme **databázi lokalit**. Pro databázi doporučujeme použít jednoduchou tabulku v programu Excel. Tabulka obsahuje seznam lokalit s informacemi: název obce, kde se lokalita nachází, název lokality, kód a název ZSJ v níž se lokalita nachází (pro propojení se statistickými údaji), popis umístění lokality, popis obyvatel lokality, další informace, odkazy na články, které o lokalitě informovaly, citace z textů článků s relevantními informacemi. Identifikované lokality koncentrace roztrídíme podle jejího charakteru a zaneseme je do mapového podkladu.

Přednosti a úskalí

Tisk a jiná informační média pracují se selektivně vybíranými informacemi, zpravidla dle jejich atraktivnosti, a tak neposkytují úplné a srovnatelné informace. Obsahová analýza tisku slouží v případě identifikace lokalit koncentrace jako doplňková metoda. Její výhodou je, že může pomoci s vysledováním nově vzniklých lokalit a těch lokalit, které přitahují pozornost veřejnosti, médií a politiků. Obsahová analýza může mít širší záběr než je pouhé hledání lokalit. Může u některých lokalit poskytnout informace, jež umožní lépe posoudit, zda je koncentrace zároveň i situací segregace. Nápomocná je i v kvalitativní analýze zaměřené na hodnocení segregace a integračních procesů, a to jako doplňkový zdroj informací k expertním rozhovorům.

SHRNUTÍ Identifikace lokalit koncentrace sociálních skupin v nerovném postavení na základě analýzy reprezentace v médiích

- ♦ Vyhledáme články s výskytem informací o sociálních skupinách v nerovném postavení, o situacích v nichž se nacházejí, a místech s nimi spojenými v online vydáních novin.
- ♦ Zpracujeme databázi článků – složky všech relevantních článků a databázový soubor sloužící k přehlednému utřídění informací o člancích a jejich obsahu
- ♦ Na základě databáze článků připravíme databázi lokalit s informacemi: název obce, kde se lokalita nachází, název lokality, kód a název ZSJ
- ♦ Identifikované lokality koncentrace roztrídíme podle jejího charakteru a zaneseme je do mapového podkladu.

2.3.3 Identifikace lokalit zvýšené koncentrace sociálních skupin v nerovném postavení na základě percepce klíčovými aktéry

Identifikaci lokalit koncentrace provedeme za sociální skupiny v nerovném postavení identifikované v první fázi analýzy. Cílem je zjistit zda, a kde je vnímána přítomnost obyvatel v sociálně nerovném postavení klíčovými aktéry. S klíčovými aktéry / informátory jsou vedeny rozhovory. Cílem rozhovorů je zjistit lokality koncentrací sociálních skupin, základní charakteristiku obyvatel těchto lokalit a lokality samotné, zasazení lokality v širším kontextu města a vnímanou problematičnost lokality.

Zdroj dat/informací

Pro analýzu percepce lokalit jsou základním zdrojem informací rozhovory s lokálními a regionálními aktéry z veřejného, neziskového a soukromého sektoru.

První skupinou klíčových aktérů jsou **zástupci veřejného sektoru**. Patří sem především místní a krajská samospráva. V případě segregace se na městské úrovni jedná především o představitele agend rozvoje města, územního plánování a sociálních věcí. Některá města mají přímo pracovní pozice nebo poradní orgány zabývající se otázkou specifických sociálních skupin v nerovném postavení a jejich integrací. Důležité na místní úrovni poskytují také instituce státní správy, například úřady práce, nebo Policie České republiky.

Další skupinou klíčových informátorů jsou **nevládní neziskové organizace a občanská sdružení**. Ty mají obecné informace o situaci svých klientů

včetně přehledu o jejich bydlištích, kde provádějí terénní práci (sociální, právní a další poradenství). Neziskové organizace mohou v lokalitách koncentrace sociálních skupin v nerovném postavení působit nebo dokonce přímo sídlit. Důležité informace mohou poskytovat i neziskové organizace, které nemají sledovanou skupinu jako svoji primární cílovou (např. Charita).

Poslední skupina klíčových aktérů je ze **soukromého sektoru**. Jedná se zejména o zaměstnavatele, zejména personální oddělení ve firmách, agentury práce a poskytovatele bydlení.

Analýza dat a vyhodnocení reprezentace lokalit prostřednictvím rozhovorů

V rozhovorech s klíčovými aktéry je zjišťována lokalizace koncentrací sociálních skupin v nerovném postavení a vnímaná problematičnost koncentrací vzhledem k širšímu kontextu města a jeho rozvoje. Rozhovor se zaměřuje nejen na **rezidenční koncentrace**, ale **také další místa výskytu** sociálních skupin v běžném denním režimu: jde zejména o místa pracovišť a také lokality využívání služeb. V případě identifikace rezidenčních koncentrací, je zjišťována **základní charakteristika zde bydlících sociálních skupin** (typy skupin, velikost populací skupiny, zastoupení na celkové populaci) a **charakteristika lokality**, zejména znaky, které naznačují, že se může jednat o segregované lokality (kvalita bytového fondu, atraktivita okolí, dopravní a docházková dostupnost nebo napojení na rezidenční zástavbu). Otázky se týkají i druhu bydlení (vlastnické, nájemní, případně sociální bydlení), jak je stabilní (přechodné, jako v případě ubytoven, nebo spíše trvalejší) a v jakém typu území se nachází (sídlíště, centrum, vnitřní město, zázemí, průmyslová oblast). Vedle těchto základních charakteristik je mapována **vnímaná problematičnost lokalit**, tj. nakolik a jak jsou rezidenční koncentrace vnímány informátory v kontextu soužití v rámci města, např. souvislosti s porušováním veřejného pořádku nebo například vyšší kriminalitou. Vedle otázek týkajících se bydlení je dále zjišťován způsob **zapojení skupiny v místním trhu práce**. Podrobnější zacílení otázek na příkladu výzkumu zahraničních pracovníků v průmyslu je zpracováno v kapitole 3.

Rozhovory jsou po předchozím souhlasu informátorů **zaznamenány na diktafon a přepsány**. V případě nesouhlasu se záznamem na diktafon jsou klíčové informace zaznamenány v průběhu rozhovoru. Při zpracování rozhovorů je připravena jejich databáze.

Databáze rozhovorů je interním podkladovým zdrojem. Má dvě části. První je složka rozhovorů. Ta zahrnuje podsložku záznamů rozhovorů a podsložku prepisů rozhovorů (včetně rozhovorů, kde neexistuje hlasový záznam

z diktafonu). Pro snadné hledání je vhodné názvy souborů strukturovat. Doporučujeme následující: DatumRokMěsícDen_Instituce_Příjmení. Druhá část je databázový soubor s tabulkou sloužící k přehlednému utřídění informací o rozhovorech a jejich obsahu. Doporučujeme použít jednoduchou tabulku v programu Excel. Tabulka obsahuje seznam rozhovorů s informacemi o datu rozhovoru, o informátorovi (jméno a příjmení, funkce, instituce – v případě, že informátor požádat o anonymizaci, nebudou jeho jméno, funkce a případně afiliace uvedeny), o záznamu a přepisu rozhovoru, klíčová slova informující o obsahu rozhovoru a jména výzkumníků, kteří rozhovor vedli. V neposlední řadě pak obsahuje základní informace poskytnuté informátorem, tj. jím identifikované sociální skupiny a umístění a názvy lokalit koncentrace sociálních skupin.

Souhrnné vyhodnocení percepce – databáze lokalit koncentrace

Na základě databáze rozhovorů připravíme **databázi lokalit**. Pro databázi použijeme jednoduchou tabulku v programu Excel. Tabulka obsahuje seznam lokalit s informacemi: název obce, kde se lokalita nachází, název lokality, kód a název ZSJ, v níž se lokalita nachází (pro propojení se statistickými údaji a lokalitami zjištěnými analýzou reprezentace v médiích), popis umístění lokality, popis obyvatel lokality, další informace, odkazy na rozhovory a informátory, kteří o lokalitě informovali, citace z rozhovorů s relevantními informacemi.

Přednosti a úskalí

Při vedení rozhovorů je třeba citlivě zohlednit odlišné profesní zázemí klíčových informátorů. Informátoři zpravidla nemají detailní a komplexní znalost o výskytu rezidenčních koncentrací sociálních skupin v nerovném postavení. Například v případě rozhovorů týkajících se cizinců má cizinecká policie dobrý přehled o místech pobytových kontrol cizinců, zatímco neziskové organizace si vedou agendy o klientech především sociálních, pracovních nebo právních služeb.

SHRNUTÍ Identifikace lokalit zvýšené koncentrace sociálních skupin v nerovném postavení na základě percepce klíčovými aktéry

- ◆ Připravíme přehled relevantních lokálních a regionálních aktérů z veřejného, neziskového a soukromého sektoru

- ♦ Realizujeme rozhovory zaměřené na identifikaci míst rezidenční koncentrace a dalších míst vnímané koncentrace sociálních skupin v nerovném postavení, základní charakteristiku vnímání lokalit a v nich bydlících skupin
- ♦ Zpracujeme databázi rozhovorů – složka rozhovorů (záznamů rozhovorů a přepisy rozhovorů) a databázový soubor s tabulkou sloužící k přehlednému utřídění informací o rozhovorech a jejich obsahu
- ♦ Na základě databáze rozhovorů připravíme databázi lokalit s podrobnými informacemi o jednotlivých lokalitách
- ♦ Identifikované lokality koncentrace roztřídíme podle jejího charakteru a zaneseme je do mapového podkladu.

2.4 Vyhodnocení lokalit koncentrace sociálních skupin v nerovném postavení z hlediska segregace

Cílem poslední fáze metodiky je ověření existence lokalit koncentrace, které byly identifikované v předchozích krocích, a jejich vyhodnocení z hlediska segregace. K tomu slouží terénní šetření. Terénní šetření nelze, vzhledem k jeho náročnosti, provádět plošně na celém území města. Cíleně se zaměřuje na již identifikované lokality. Nicméně i při šetření zacíleném na vybraná území, můžeme v terénu zjistit dosud nezaznamenaná místa koncentrace sociálních skupin v nerovném postavení, jež nebyly zachycené žádnou z použitých metod (může jít například o nově vzniklou koncentraci).

Terénní šetření má dva hlavní úkoly. Prvním je ověření informací získaných ze statistických dat, při rozhovorech s informátory a ze šetření mediálních zpráv. Jde přitom především o **ověření existence lokality koncentrace**. Vzhledem k častému stěhování některých sociálních skupin se může její rezidenční koncentrace výrazně proměnit: nemusí již v dané lokalitě vůbec existovat nebo naopak terénní šetření může odhalit její výrazné posilování. Terénní šetření zároveň slouží k pokud možno přesnému **územnímu vymezení lokality**.

Druhým úkolem terénního šetření je ověření charakteristik lokality, jež byly získané během rozhovorů a analýz dat a reprezentace v médiích, a zejména pak zjištění dalších charakteristik lokality, jež jsou důležité pro **vyhodnocení existence a míry závažnosti segregace**. Tato fáze šetření se zaměřuje na tři dimenze, jež jsou stěžejní pro vyhodnocení toho, zda jde o segregovanou populaci/lokalitu, a zhodnocení míry závažnosti segregace. Dimenze zahrnují (1) zastoupení a velikost populace v nerovném postavení, (2) geografickou

Tabulka 3 – Dimenze segregace

Velikost, zastoupení, koncentrace a dominance	Geografická izolace	Sociální interakce
<ul style="list-style-type: none"> - územní rozsah lokality - populační velikost lokality - míra koncentrace populace v nerovném postavení - míra zastoupení populace v nerovném postavení - dominance a různorodost 	<ul style="list-style-type: none"> - pozice v rámci města - napojení na obytnou zástavbu - dopravní napojení - občanská vybavenost - typ ubytování a kvalita bydlení - kvalita prostředí 	<ul style="list-style-type: none"> - trvalost a fluktuace - postavení na pracovním trhu - každodenní interakce populace s okolím - percepce a reprezentace

izolaci lokality a (3) úroveň sociální interakce. Jednotlivé dimenze podrobněji popisuje tabulka 3.

Při terénním šetření je vhodné pořídit fotografickou dokumentaci a provést krátké informativní rozhovory s obyvateli a dalšími uživateli lokality. Sledovány jsou charakteristiky lokality, obyvatel, bydlení sledované skupiny, jejich zapojení do společnosti a soužití s ostatní populací v lokalitě, jejím okolí a ve městě.

2.4.1 Ověření existence lokality, vymezení území lokality, rozsah, umístění a charakteristika lokality

Nejdříve ověříme existenci lokality, o níž jsme získali informace v předchozích krocích analýzy. Lokalitu zakreslíme do mapového podkladu a stručně popíšeme její rozsah, umístění ve městě a charakter (například, zda jde o ubytovnu, část čtvrtě s podstandardním bytovým fondem, několik domů na sídlišti apod.). K tomu je vhodné pořídit a připojit fotografickou dokumentaci.

Vymezení lokality

Za lokalitu rezidenční segregace nelze prohlásit každé místo, ve kterém žijí příslušníci sociální skupiny v nerovném postavení. Lokalitu nelze vymezit pouze např. domy obývanými danou skupinou a jejich bezprostřední okolí bez zohlednění geografického rámce každodenních aktivit. Identifikace lokality segregace musí naopak pečlivě zvažovat otázku vymezení smysluplné územní jednotky, která bude dále posuzována. Lokalita rezidenční segregace by měla být vymezena jako reálně existující území, které je vnitřně provázané aktivitami obyvatel. Důraz při vymezení je kladen na opakující se pravidelné aktivity. V některých případech bude vymezení lokality poměrně

jednoznačné na základě prostorových bariér, které ji oddělují od ostatních rezidenčních lokalit (např. volnou krajinou, rozsáhlejšími areály s nerezidenční funkcí – výrobní plochy, skládky apod., obtížně překonatelnými liniovými prvky – dálnice, železnice apod., volnou nezastavěnou krajinou).

Hranice lokality však většinou **nebudou zcela ostré** – její obyvatelé budou vždy část svých aktivit vykonávat mimo lokalitu (např. cesty do zaměstnání nebo za jinou pracovní aktivitou, školní docházka, větší nákupy, využívání některých služeb, jednání na úřadech, apod.), zatímco jiné aktivity budou vykonávat v rámci lokality (např. společně využívat veřejné prostory – dětská hřiště, parky, náměstí, někdy také zařízení občanské vybavenosti apod.). Řada míst, ve kterých dochází ke koncentraci bydlení určité sociální skupiny, nebude nijak prostorově oddělena od ostatních rezidenčních čtvrtí a do určité míry se proto budou překrývat i území denních aktivit různých skupin. I v tomto případě se však může jednat o rezidenční segregaci (pokud se bude jednat o dostatečně rozsáhlou a/ nebo stejnorodou koncentraci). Důraz na vymezení hranic území, ve kterém probíhají každodenní aktivity, však neznamená, že segregovaná skupina musí fungovat jako vnitřně sociálně integrovaná komunita. Společné využívání určitého prostoru však strukturuje časoprostorový režim jejích obyvatel a tím i možnosti kontaktů s obyvateli mimo toto území, mimo segregovanou lokalitu.

Lokalitu je vhodné **vymezit** při terénním šetření, které se zaměří na denní režimy obyvatel lokality a lidí z okolí. Vymezení lokality bude založeno na pozorování, rozhovorech s obyvateli a s dalšími osobami působícími v lokalitě nebo v jejím okolí.

2.4.2 Velikost, zastoupení, koncentrace a dominance

Pro segregaci ve smyslu utváření vlastního světa a izolace od majoritní společnosti jsou vhodnější podmínky ve větších koncentracích. Velká populace, jež v dané lokalitě dominuje, je významným signálem stavu segregace. Nicméně, i koncentrace malé populační velikosti, ale v geograficky izolovaných lokalitách mají charakteristiky segregace. U populací s nižším zastoupením na celkové populaci lokality (situace, kdy skupina nedominuje) může, ale nemusí k segregaci docházet – velmi záleží na intenzitě a formách interakce s majoritou a ostatními skupinami.

Při hodnocení segregace proto sledujeme přítomnost sociální skupiny v nerovném postavení, její rozsah a podíl na celkové populaci. Pro určení velikosti

sledované skupiny v nerovném postavení a jejího zastoupení na celkové populaci je vhodné v terénu vymezit lokalitu vztáhnout k území základní sídelní jednotky (pro níž jsou dostupná statistická data, s nimiž jsme pracovali v předchozí části analýzy) a její populaci.

Terénní hodnocení

Terénním šetřením ověřujeme a doplňujeme informace o populaci. Stěžejní je osvětlit jaká skupina nebo skupiny v nerovném postavení se v lokalitě koncentrují, jaká je jejich populace z hlediska celkového počtu (doporučujeme rozlišovat podle kategorií z předchozí fáze analýzy, tj. velikost: A > 200, B > 50 a C < 50 členů skupiny) a z hlediska podílu na celkové populaci lokality (A – zcela dominuje > 80 %, B – je dominantní > 50 %, C – je významná > 30 %, D – je zastoupená > 10 %, E – vyskytuje se < 10 %).

U lokalit je dobré rozeznávat situace dominance jedné skupiny a naopak promíšenosti sociálních skupin. Nižší interakci a segregaci podporuje koncentrace v obytných domech, kde sociální skupina převažuje nebo zcela dominuje, zatímco v ostatních domech je zastoupena jen minimálně. Příkladem může být ubytovna zahraničních dělníků, která je součástí sídliště. Skupina je koncentrovaná v objektu, ale v rámci sídliště se už jinde nevyskytuje. Jinou situací je smíšené bydlení v rámci lokality – sociální skupina je zastoupena ve velké části domů v rámci zpravidla územně rozsáhlejší lokality, aniž lze identifikovat výraznější místa koncentrace, kde by dominovala. Příkladem jsou například Vietnamci bydlící na sídlišti v jednotlivých bytech ve většině domů, zatímco v žádném z domů nepřevažují.

Vyhodnocení segregace z hlediska zastoupení a velikosti populace v nerovném postavení

Na základě vyhodnocení velikosti skupiny v nerovném sociálním postavení, jejího zastoupení v lokalitě, míry dominance jedné skupiny nebo naopak různorodosti sociální skladby jsou lokality rozděleny do pěti typů:

- ♦ početně velká koncentrace ve větším území nebo areálu s dominancí skupiny v sociálně nerovném postavení – **lokality s vhodnými podmínkami a znaky segregace**
- ♦ početně velká koncentrace ve větším území nebo areálu s výrazně vyšším zastoupením skupiny než v jiných částech města ale bez celkové dominance skupiny v sociálně nerovném postavení – v oblasti je ale skupina

koncentrována v některých domech, kde dominuje, zatímco v jiných není zastoupena – **lokalita s dílčími znaky segregace**

- ♦ početně velká koncentrace ve větším území nebo areálu a s výrazně vyšším zastoupením skupiny než v jiných částech města ale bez dominance skupiny v sociálně nerovném postavení, přičemž v žádném z bytových domů není skupina dominantní – **lokalita sociálně smíšená**
- ♦ početně malá koncentrace s dominantním podílem skupiny v nerovném postavení – **lokalita s vhodnými podmínkami a znaky segregace** (v případě geografické izolace)
- ♦ početně malá koncentrace v malé lokalitě s výrazně vyšším zastoupením skupiny než v jiných částech města ale bez dominance skupiny v sociálně nerovném postavení – **lokalita s dílčími znaky segregace** (záleží na dalších podmínkách)

2.4.3 Geografická izolace a začlenění

Stav segregace se posiluje v lokalitách, které jsou geograficky izolované, tj. lokalita nenavazuje na ostatní obytnou zástavbu v obci, je součástí průmyslových a jiných areálů s nerezidenčními funkcemi, je oddělena volnou krajinou nebo liniovými dopravními stavbami (silnice, železnice) nebo průmyslovými areály. Naopak, v případě lokalit, jež jsou součástí nebo navazují na obytnou zástavbu v obci a nejsou oddělené jasnou hranicí nebo bariérou, které by omezovaly přístupnost, hovoříme o prostorovém začlenění (nemusí ovšem znamenat i sociální začlenění).

Terénní hodnocení

V prvé řadě je potřeba vyhodnotit, zda je lokalita prostorově začleněná nebo naopak izolovaná. V případě prostorově začleněné lokality může jít například o sídliště s vyšším podílem skupiny ležící v intravilánu města s navazující další obytnou zástavbou. Izolované lokality často bývají na okraji sídla od ostatních obytných čtvrtí oddělené průmyslovými areály nebo dopravními stavbami. Izolované lokality najdeme i v místech separovaných ve velmi periferních polohách daleko od intravilánu obce.

Situaci segregace posiluje ztížený přístup k občanské vybavenosti, obchodům, školám, a dopravní napojení včetně dostupnosti zastávek hromadné dopravy. U lokalit segregace je proto důležité vyhodnotit zda dostupnost služeb a dopravy odpovídá místnímu kontextu, tj. docházková vzdálenost je

obdobná jako v ostatních částech sídla, nebo zda je dostupnost (všech nebo některých služeb) ztížená, tj. docházková vzdálenost je delší, než je v sídle obvyklé, případně přístupu brání jiné bariéry (chybějící chodníky, přechody pro chodce apod.).

Geografická izolace není jen o prostorovém vyčlenění, ale je rovněž způsobena nekvalitním životním prostředím a bydlením. Izolace a perifernost je utvářena a u prostorově izolovaných lokalit dále posilována environmentální nespravedlností, tj. situací, kdy skupina v nerovném postavení žije ve výrazně horších podmínkách než běžná populace (a má horší možnosti tento stav ovlivnit).

Vyhodnocení segregace z hlediska geografické izolace lokality

Na základě vyhodnocení dimenzí geografického začlenění a izolace jsou lokality rozděleny do tří typů:

- ♦ **lokality se špatnými podmínkami, vhodnými pro vznik segregace** – lokality prostorově vyloučené se špatnou dostupností služeb a občanské vybavenosti
- ♦ **lokality se zhoršenými podmínkami, které mohou podpořit segregaci** – lokality prostorově začleněné, ale se špatnou dostupností služeb a naopak, nebo lokality částečně vyloučené se zhoršenou dostupností služeb a občanské vybavenosti
- ♦ **lokality se standardními podmínkami, které nepodporují segregaci** – lokality prostorově začleněné s dostupnými službami, vybaveností

2.4.4 Sociální interakce

Pro postižení charakteru segregace je důležité rozlišovat mezi těmi lokalitami a jejich populacemi, které vznikají dočasně a mají vysokou vnitřní fluktuaci obyvatel a místy, jež představují dlouhodobě utvářenou lokální strukturu, sociálně-prostorovou formaci. U lokalit s častou fluktuací obyvatel, kteří se v místě dlouhodobě neusazují a lokalitu využívají za krátkodobým účelem ubytování v případě získání zaměstnání v místě, situace nouze, apod. je situace jiná než v případě trvalého usazení v lokalitě, kdy při omezené interakci s místní společností dochází k dlouhodobě ukotvené segregaci a utváření a posilování jejích negativních efektů.

Sociální interakce velmi závisí na zapojení členů skupiny do pracovního trhu. Vysoká nezaměstnanost ukazuje na nízkou úroveň zapojení do společnosti a dělby práce. Pozice v zaměstnání, třída zaměstnání a ekonomický sektor zaměstnání ukazují na místo v dělbě práce, naznačují úroveň příjmů a tím i úroveň blahobytu a spotřeby. V případě nízkých příjmů, práce na směny a dlouhé pracovní doby jsou podmínky pro interakci s majoritou a participaci na denním životě města omezenější. V případě některých skupin je interakce podmíněna jejich právním postavením a také kulturní blízkostí nebo vzdáleností. Navazujeme zde na první část analýzy. Obecnou rovinu ale přenášíme do roviny bezprostřední lokální zkušenosti. V neposlední řadě se interakce projevuje v rovině percepce a reprezentace lokality a jejích obyvatel, jak již byla analyzována v předcházející části.

Terénní hodnocení

Zajímá nás, zda obyvatelé lokality využívají standardní bydlení (byty a rodinné domy) nebo jiné formy ubytování (ubytovny, azylové domy apod.). Ze strany obyvatel nás pak zajímá dlouhodobost nebo naopak krátkodobost jejich pobytu. Velmi napoví i skladba obyvatel. Například přítomnost rodin s dětmi napovídá na trvalejší usazování a vazbu k místu. Podstatnou složkou je zmiňované zapojení členů skupiny do pracovního trhu.

Specifickou pozornost je potřeba věnovat každodenní interakci v lokalitě a s obyvateli mimo lokalitu, která ukazuje na situaci vyčlenění nebo naopak zapojení do společnosti, segregace nebo naopak integrace. Terénní průzkum se prostřednictvím rozhovorů v místě zaměřuje na vnímání spoluobčanů a každodenní soužití při snaze identifikovat konflikty i pozitivní příklady soužití či spolupráce.

Vyhodnocení segregace z hlediska sociální interakce

Na základě vyhodnocení dimenzí sociální interakce jsou lokality rozděleny do sedmi typů:

- ♦ lokality s **krátkodobým ubytováním**, nízkým postavením na trhu práce, nezaměstnaností a vysokou fluktuací obyvatel, nízkou mírou interakce a **negativním vnímáním a reprezentací** skupiny – **lokality s vhodnými podmínkami a výraznými znaky segregace**

- ♦ lokality s **krátkodobým ubytováním**, nižším postavením na trhu práce, vysokou fluktuací, nižší mírou interakce a **neutrálním vnímáním** skupiny – **lokality s vhodnými podmínkami pro ohrožení segregací**
- ♦ lokality **trvalého bydlení** s nízkou mírou interakce s majoritou, nízkým postavením na trhu práce, nezaměstnaností, konfliktními vztahy s majoritou a/nebo ostatními skupinami a **negativním vnímáním a reprezentací** skupiny – **lokality s vhodnými podmínkami a výraznými znaky segregace**
- ♦ lokality **trvalého bydlení** s nízkou mírou interakce, nižším postavením na trhu práce a **neutrálním vnímáním** skupiny – **lokality s vhodnými podmínkami pro ohrožení segregací**
- ♦ lokality **trvalého bydlení** s nízkou mírou interakce, vyšším a vysokým sociálním statutem a **negativním vnímáním a reprezentací** skupiny – **lokality se znaky segregace**
- ♦ lokality **trvalého bydlení** s nízkou mírou interakce, vyšším a vysokým sociálním statutem a **neutrálním vnímáním** skupiny – **lokality se znaky separace**
- ♦ lokality **trvalého bydlení** se standardní mírou interakce a **neutrálním vnímáním** skupiny – **nesegregované lokality**

2.4.5 Souhrnné hodnocení segregace

V prvním kroku je připraven seznam a databáze lokalit identifikovaných v druhé části analýzy. Následuje terénní šetření: ověření a vymezení lokalit, ověření informací získaných z dat, rozhovorů a medií a jejich doplnění prací v terénu. Získané informace jsou v rámci šetření a při kombinaci s dříve získanými daty a informacemi vyhodnoceny ve třech dimenzích segregace: (1) velikost, zastoupení, koncentrace a dominance, (2) geografická izolace a (3) sociální interakce. Na základě souhrnného hodnocení dimenzí je stanoveno, které lokality jsou segregovány, které jsou segregací ohrožené a kde k segregaci nedochází.

Za segregované jsou považovány velké lokality (čtvrť, zóna s několika nemovitostmi nebo rozsáhlejší komplex bydlení pro stovky obyvatel), s velkou populací skupiny (> 200) v sociálně nerovném postavení, jež v lokalitě dominuje a u níž je omezená interakce s majoritou a ostatními skupinami ve městě doprovázená negativním vnímáním lokality; lokalita může být izolovaná v periferní poloze s nízkou vybaveností a horší dopravní dostupností (izolace ale v tomto případě může vyplývat již ze samotného rozsahu lokality).

Za segregované jsou rovněž považovány takové malé lokality (obvykle samostatné stavby jako jsou ubytovny a jednotlivé činžovní domy, nebo malé zóny s několika rodinnými domy), kde početně malá populace (< 200) v sociálně nerovném postavení v lokalitě dominuje, vykazuje omezenou nebo konfliktní interakci s majoritou a ostatními skupinami ve městě, je vnímaná a prezentovaná jako problematická a je izolovaná v periferní poloze s nízkou vybaveností a špatnou dopravní dostupností.

Za segregací ohrožené jsou považovány malé lokality (obvykle samostatné stavby jako jsou ubytovny a jednotlivé činžovní domy, nebo malé zóny s několika rodinnými domy), kde početně malá populace (< 200) v sociálně nerovném postavení v lokalitě dominuje, ale vykazuje jistou interakci s majoritou a ostatními skupinami ve městě; lokalita je sice v okrajové poloze se zhoršenou vybaveností a dopravní dostupností, ale není zcela izolovaná z hlediska sociálních interakcí v prostoru města.

Za segregací ohrožené jsou považovány i velké lokality (čtvrť, zóna s několika nemovitostmi nebo rozsáhlejší komplex bydlení pro stovky obyvatel), s velkou populací skupiny (> 200) v sociálně nerovném postavení, jež je v lokalitě zastoupená (> 10 % a ve vyšší úrovni ohrožení > 30 %) a její podíl se zvyšuje při omezené interakci s majoritou a ostatními skupinami ve městě; situaci doprovází negativní vnímáním lokality; lokalita nemusí být izolovaná v periferní poloze s nízkou vybaveností a horší dopravní dostupností neboť izolace v tomto případě vyplývá ze samotného rozsahu lokality a omezené sociální interakce.

Přednosti a úskalí

Při aplikaci metodického postupu je důležité důkladné zvážení všech dimenzí a kritérií. Neopodstatněné označení lokality za segregovanou může mít negativní důsledky pro její vnímání obyvateli okolních čtvrtí nebo pro její prezentaci v tisku a dalších médiích. Lokalita, která nebyla segregovaná, se poté může v některých ohledech segregovanou lokalitou začít stávat v důsledku jejího označování a stigmatizace. Neadekvátní označení lokality jako segregované také může znesnadnit identifikaci skutečných problémů v lokalitě a vést k nesprávnému zaměření veřejných intervencí. Negativní důsledky může mít také přehlížení segregace, kdy lokalita rezidenční segregace není takto identifikována, protože hrozí nebezpečí z prodlení, jelikož na rizika pramenící ze segregace nebude adekvátně a včas reagováno. Zásadním je identifikace lokalit, které jsou segregací ohrožené a kam je nutné zacílit preventivní opatření.

SHRNUTÍ Vyhodnocení lokalit koncentrace sociálních skupin v nerovném postavení z hlediska segregace

- ♦ V terénu **ověříme existenci** lokalit, **vymezíme území** lokalit a provedeme **terénní šetření**
- ♦ Připravíme **charakteristiku lokalit** na základě propojení a kombinace dat z druhé fáze metodiky a informací získaných během terénního šetření
- ♦ Lokality vyhodnotíme z hlediska **zastoupení a velikost populace** v nerovném postavení
- ♦ Lokality vyhodnotíme z hlediska **geografické izolace a začlenění**
- ♦ Lokality vyhodnotíme z hlediska **sociální interakce**
- ♦ Lokality souhrnně vyhodnotíme při kombinaci tří dimenzí segregace: (1) velikost, zastoupení, koncentrace a dominance, (2) geografická izolace a (3) sociální interakce a stanovíme, které lokality jsou **segregovány**, které jsou **segregací ohrožené** a kde k segregaci nedochází.

3. Uplatnění metodiky: lokality rezidenční segregace cizinců v Pardubicích

3.1 Identifikace sociálních skupin v nerovném postavení

Zpracovatelský průmysl představuje nejvýznamnější ekonomické odvětví z hlediska počtu zaměstnaných zahraničních pracovníků. I přes jejich pokles během začátku ekonomické krize po roce 2008 zůstává na prvním místě před stavebnictvím či službami. V roce 2011 bylo ve zpracovatelském průmyslu zaměstnáno cca 68 tisíc zahraničních pracovníků. Podstatné jsou nejen počty, ale i charakter práce a pracovní podmínky zahraničních pracovníků. Výše mezd a pracovní podmínky se liší podle konkrétního průmyslu (např. automobilový, elektrotechnický průmysl), způsobů zajišťování flexibility či pozice konkrétních firem ve výrobních řetězcích. Zahraniční pracovníci se vyskytují na pracovních pozicích vyžadujících různou úroveň kvalifikace, časté je však jejich zaměstnávání na nízko kvalifikovaných dělnických pozicích. Rovněž jsou ve větší míře než domácí pracovníci zaměstnáváni přes agentury práce či subdodavatele. Při určité míře zobecnění se tak dá o zahraničních pracovnících ve zpracovatelském průmyslu hovořit jako o zranitelné skupině pracovníků.

U této populace cizinců použijeme jako základní členění jejich občanství, vzhledem k tomu, že jde o způsob kategorizace, který silně předurčuje právní postavení cizinců. Občanství je také zpravidla blízce spojené se specifickými charakteristikami (skutečnými i přisuzovanými) jednotlivců a skupiny (sociální vazby, kulturní zázemí aj.), jež ovlivňují jejich socioekonomické postavení.

Vzhledem k zaměření na cizince zaměstnané ve zpracovatelském průmyslu byl v první fázi zpracován přehled nejpočetnějších skupin cizinců pracujících v tomto odvětví. K deseti nejpočetnějším skupinám byla zpracována jejich základní charakteristika, ve které byly reflektovány jednotlivé dimenze znevýhodnění (viz tabulka 4).

Následně byli cizinci podle občanství sloučeni – při vědomí zjednodušení – do skupin, které jsou si v určitých charakteristikách podobné (tabulka 5). Takovéto sloučení je vhodné kvůli možnosti zachycení postavení migrantů prostřednictvím statistik. Vytvořili jsme 5 základních skupin:

- ♦ Skupina A: Etablovaní migranti s nízkým ohrožením nerovností a sociálním vyloučením (občané Polska a Slovenska)
- ♦ Skupina B: Noví migranti s vyšší mírou ekonomické nerovnosti (občané Rumunska a Bulharska)
- ♦ Skupina C: Etablovaní migranti s vyšší mírou ekonomické nerovnosti a nerovným právním postavením (občané Ukrajiny a Moldavska)
- ♦ Skupina D: Migranti, jejichž ekonomická a právní nerovnost je znásobena vnímanou kulturní vzdáleností (občané Mongolska a Vietnamu)
- ♦ Skupina E: Migranti silného ekonomického postavení (občané Německa, Japonska, Francie, Jižní Koreje, a Spojeného království Velké Británie a Irsko)

Pracujeme přitom s kontextem zaměstnávání ve zpracovatelském průmyslu, tj. zohledňujeme ty cizince pracující v tomto odvětví. Například u občanů Vietnamu abstrahujeme od těch, kteří ve zpracovatelském průmyslu nepracují, nicméně zohledňujeme možnost jejich sociálních vazeb na krajany. Připravené kategorie se mohou lišit podle místního kontextu a při jejich aplikaci je třeba je specifickému místnímu kontextu přizpůsobit.

Podle Sčítání lidu, domů a bytů (SLDB) 2011 žilo v Pardubicích 5013 cizinců a tvořili 5,5 % populace. Velkou část představují zahraniční pracovníci na nízko-kvalifikovaných pozicích ve zpracovatelském průmyslu. Etablovanou migraci do Pardubic tvoří především občané Slovenska a Ukrajiny, v menší míře pak Polska. V době před nástupem ekonomické krize rostl počet občanů Vietnamu a Mongolska. Po roce 2008 poklesl počet zaměstnaných občanů třetích zemí, nicméně stoupal počet příchozích z ekonomicky slabších regionů EU, zejména Bulharska, v menší míře Rumunska.

Pro účely identifikace lokalit koncentrace bylo pracováno s cizinci s občanstvími států, které tvoří alespoň 1 % cizinecké populace nebo při sloučení do skupiny tvoří celá skupina alespoň 5 % cizinecké populace. Vybrány byly tyto skupiny cizinců (tabulka 6):

- ♦ Skupina A: Etablovaní migranti s nízkým ohrožením nerovností a sociálním vyloučením. V Pardubicích etablovaná kontinuální migrace do současnosti, zahrnující občany Slovenska a Polska.
- ♦ Skupina B: Noví migranti s vyšší mírou ekonomické nerovnosti. V Pardubicích jde o migranty přicházející v době po nástupu ekonomické krize zahrnující občany Bulharska a Rumunska.
- ♦ Skupina C: Etablovaní migranti s vyšší mírou ekonomické nerovnosti a nerovným právním postavením. V Pardubicích migranti s delší kontinuitou

Tabulka 4 – Deset nejpočetnějších skupin cizinců zaměstnaných ve zpracovatelském průmyslu podle občanství a jejich základní charakteristika

Občanství	Počet	Základní charakteristika
1 Slovensko	34 654	Převažující středně a nízkokvalifikované pozice v průmyslu Migrace od 90. let 20. století, průmysl nejčastější sektor zaměstnání, silné zastoupení i v dalších sektorech, kvalifikované i nekvalifikované pozice Volný vstup na pracovní trh Jazyková blízkost, slabě vnímaná kulturní odlišnost, specifické postavení Romů Střední ekonomické rozdíly mezi zemí původu a cílovou zemí
2 Polsko	9 165	Převažující středně a nízkokvalifikované pozice v průmyslu Migrace od 90. let 20. století Volný vstup na pracovní trh, průmysl nejčastější sektor zaměstnání Jazyková blízkost, vnímaná kulturní odlišnost Střední ekonomické rozdíly mezi zemí původu a cílovou zemí
3 Ukrajina	8 083	Převažující středně a nízkokvalifikované pozice v průmyslu Migrace od 90. let 20. století, primárně zaměstnání v průmyslu a stavebnictví Regulovaný vstup na trh práce Jazyková blízkost, vnímaná kulturní odlišnost Vysoká rozdílnost ekonomické situace v zemí původu a cílové země
4 Rumunsko	2 888	Převažující středně a nízkokvalifikované pozice v průmyslu Nárůst migrace po roce 2007, primárně průmysl a stavebnictví Volný vstup na pracovní trh, průmysl nejčastější sektor zaměstnání Jazyková vzdálenost, vnímaná kulturní odlišnost, specifické postavení Romů Vysoká rozdílnost ekonomické situace v zemí původu a cílové země
5 Bulharsko	2 660	Převažující středně a nízkokvalifikované pozice v průmyslu Nárůst migrace po roce 2007, primárně průmysl a stavebnictví Volný vstup na pracovní trh, průmysl nejčastější sektor zaměstnání Jazyková blízkost, vnímaná kulturní odlišnost, specifické postavení bulharských Romů a Turků Vysoká rozdílnost ekonomické situace v zemí původu a cílové země
6 Mongolsko	2 462	Převažující středně a nízkokvalifikované pozice v průmyslu Nárůst migrace po roce 2000 Regulovaný vstup na trh práce Jazyková vzdálenost (ne-indoevropský jazyk), vnímaná kulturní a „rasová“ odlišnost Vysoká rozdílnost ekonomické situace v zemí původu a cílové země
7 Německo	1 120	Převažující vysoce-kvalifikované a manažerské pozice v průmyslu Migrace od 90. let 20. století Volný vstup na pracovní trh, průmysl nejčastější sektor zaměstnání Jazyková vzdálenost, vnímaná kulturní odlišnost Vysoká rozdílnost ekonomické situace v zemí původu a cílové země
8 Vietnam	1 360	Převažující středně a nízkokvalifikované pozice v průmyslu Migrace od 90. let 20. století, silné zastoupení podnikatelů, nárůst zaměstnání v průmyslu okolo roku 2005 Regulovaný vstup na trh práce Vysoká jazyková vzdálenost (ne-indoevropský jazyk), vnímaná kulturní a „rasová“ odlišnost Vysoká rozdílnost ekonomické situace v zemí původu a cílové země
9 Moldavsko	828	Převažující středně a nízkokvalifikované pozice v průmyslu Migrace od 90. let 20. století, primárně zaměstnání v průmyslu a stavebnictví Regulovaný vstup na trh práce Jazyková vzdálenost (ale častá znalost ruštiny), vnímaná kulturní odlišnost Vysoká rozdílnost ekonomické situace v zemí původu a cílové země

Občanství	Počet	Základní charakteristika
10 Rusko	514	Nejspíše manažerské pozice v průmyslu Migrace od 90. let 20. století, silné zastoupení podnikatelů Regulovaný vstup na trh práce Jazyková blízkost, vnímaná kulturní odlišnost Vysoká rozdílnost ekonomické situace v zemí původu a cílové země, nicméně silné zastoupení migrantů s finančním kapitálem
11 Ostatní	9 033	Další početnější skupiny (přes 200 osob): Japonsko, Francie, Bělorusko, Jižní Korea, Rakousko, Velká Británie – s výjimkou Běloruska jde o převážně migraci ze zemí, kde sídlí mateřské firmy (vlastníci kapitálu v nadnárodních společnostech, management a zaměstnanci s vyšší kvalifikací)
Celkem cizinci zaměstnaní ve zpracovatelském průmyslu	52 348	

Zdroj dat: MPSV 2011 – Data o zahraniční zaměstnanosti (2006–2011)

nicméně poklesem s nástupem ekonomické krize zahrnující občany Ukrajiny a Moldavska.

- ♦ Skupina D: Migranti, jejichž ekonomická a právní nerovnost je znásobena vnímanou kulturní vzdáleností. V Pardubicích byla skupina rozdělena na dvě podskupiny (Da občané Vietnamu a Db občané Mongolska) a to vzhledem k silnějšímu zastoupení obou skupin a odlišným vzorcům migrace a integrace.
- ♦ Skupina E: Migranti silného ekonomického postavení. V Pardubicích zejména občané Číny, Japonska, starších členských států EU a USA. Celkově jde o početně níže zastoupenou skupinu, která navíc není v sociálně nevýhodném postavení a ohrožená segregací.

3.2 Identifikace lokalit koncentrace sociálních skupin v nerovném postavení

3.2.1 Identifikace lokalit koncentrace sociálních skupin v nerovném postavení na základě analýzy statistických dat o populaci

Následující kvantitativní analýza je zaměřena na skupiny cizinců A–D (viz předchozí kapitola), jejichž postavení ve společnosti (ekonomické, sociální, kulturní a právní) vykazuje nerovnosti, jež mohou vést k segregaci.

Ve městě Pardubice žije 5013 cizinců a z toho je 4209 z námi vybraných skupin. Nejvyšší počty cizinců z vybraných skupin jsou koncentrovány v ZSJ Hůrka (794 cizinců) na severovýchodním okraji města, dále pak v ZSJ ve

Tabulka 5 – Charakteristika skupin cizinců

	SKUPINA A: Etablovaná migrace s nízkým ohrožením nerovností (občané Polska a Slovenska)	SKUPINA B: Nová migrace s vyšší mírou ekonomické nerovnosti (občané Rumunska a Bulharska)	SKUPINA C: Etablovaná migrace s vyšší mírou ekonomické nerovnosti a nerovným právním postavením (občané Ukrajiny a Moldavska)	SKUPINA D: Nerovnost znásobena vnímanou kulturní vzdáleností (občané Mongolska a Vietnamu)	SKUPINA E: Silné ekonomické postavení (občané Německa, Japonska, Francie, Jižní Koreje a Spojeného království Velké Británie a Irska)
Kulturně podmíněné nerovnosti	<ul style="list-style-type: none"> Specifické skupiny vnímané jako kulturně odlišné 	<ul style="list-style-type: none"> Relativně nová migrace – nižší orientace v českém prostředí Specifické skupiny vnímané jako kulturně odlišné 	<ul style="list-style-type: none"> Silnější vnitřní vazby (sociální sítě) mezi rusky mluvícími cizinci Vnímaná kulturní odlišnost (negativní postoje české společnosti vůči cizincům z postsovětských států) 	<ul style="list-style-type: none"> Vnímaná kulturní odlišnost Vnímaná „rasová“ odlišnost, vysoká viditelnost 	<ul style="list-style-type: none"> Vnitřně kulturně diversifikovaná skupina
Socioekonomické nerovnosti	<ul style="list-style-type: none"> Skupina s nejvyšším zastoupením mezi zahraničními zaměstnanci pracujícími na nízko-kvalifikovaných pozicích 	<ul style="list-style-type: none"> Převaha zaměstnanců pracujících na nízko-kvalifikovaných pozicích, Případy pracovního vykořisťování Vysoké rozdíly v ekonomické situaci v zemi původu a cílové zemi 	<ul style="list-style-type: none"> Převaha zaměstnanců pracujících na nízko-kvalifikovaných pozicích, Případy pracovního vykořisťování Vysoké rozdíly v ekonomické situaci v zemi původu a cílové zemi 	<ul style="list-style-type: none"> Převaha zaměstnanců pracujících na nízko-kvalifikovaných pozicích, Případy pracovního vykořisťování Vysoké rozdíly v ekonomické situaci v zemi původu a cílové zemi 	<ul style="list-style-type: none"> Silné ekonomické postavení
Právní (občanská) nerovnost			<ul style="list-style-type: none"> Pobyt a přístup na pracovní trh regulován státem 	<ul style="list-style-type: none"> Pobyt a přístup na pracovní trh regulován státem 	<ul style="list-style-type: none"> Některé skupiny s omezeným vstupem na pracovní trh – vzhledem ke strategickému významu jejich pozice nicméně v podstatně silnější pozici pro vyjednávání
Doplňující otázky (k ověření expertními rozhovory)	<ul style="list-style-type: none"> Skupina s dlouhou migrační tradicí a potenciálně velmi dobrou orientací ve společnosti. Míra nerovnosti může být velmi nízká, nutno ověřit zda jde o skupinu se specifickým postavením ve vztahu k zaměstnání v průmyslu (dočasní migrantí, apod) Nutno zachovat citlivost k vnitřní diversitě specificky nerovnému postavení některých skupin (na základě etnicity, náboženství, aj.) 	<ul style="list-style-type: none"> Vysoká pravděpodobnost dočasné/sezonní migrace, která není zachycena ve statistikách Nutno zachovat citlivost k vnitřní diversitě specificky nerovnému postavení některých skupin (na základě etnicity, náboženství aj.) 	<ul style="list-style-type: none"> Občané Moldavska a Ukrajiny nemusí být zaměstnání primárně v průmyslu. Možná provázanost s dalšími skupinami rusky mluvících cizinců, v případě občanů Moldavska i rumunsky mluvících Nerovné právní postavení se může týkat silněji jen části skupiny, které nedosáhla na trvalý pobyt, zejména pokud zde dochází k odlišným mechanismům migrace 	<ul style="list-style-type: none"> Občané Vietnamu nejsou zaměstnání primárně v průmyslu V etnický relativně homogenních oblastech může vyvolávat dojem koncentrace i relativně nízký absolutní počet Není možné tuto skupinu chápat jako vnitřně provázanou Nerovné právní postavení se může týkat silněji jen části skupiny, které nedosáhla na trvalý pobyt, zejména pokud zde dochází k odlišným mechanismům migrace 	<ul style="list-style-type: none"> Vnitřně potenciálně silně diversifikovaná skupina, která nicméně disponuje silným kapitálem – v kontextu sledování prostorové koncentrace může docházet k prostorové koncentraci na tomto základě V kontextu integrace nicméně není možné tuto skupinu jako potenciálně vnitřně provázanou

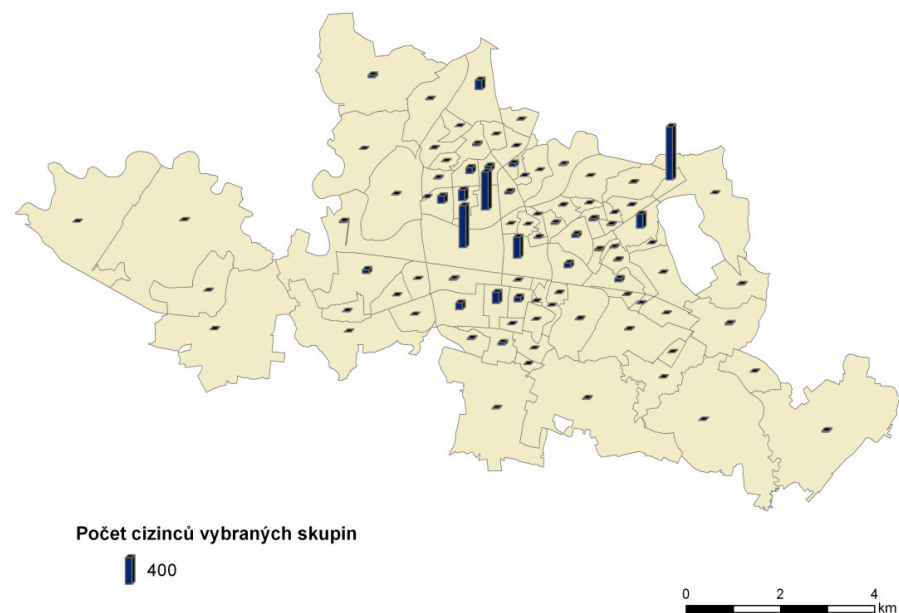
Tabulka 6 – Skupiny cizinců v Pardubicích

Skupina	podíl na cizincích	počet
A – občané Slovenska a Polska	34,87 %	1 748
B – občané Bulharska a Rumunska	18,55 %	930
C – občané Ukrajiny a Moldavska	13,31 %	667
Da – občané Vietnamu	13,62 %	683
Db – občané Mongolska	3,61 %	181
E – občané Číny, Tchaj-wanu, Německa, Itálie, Japonska, Švédska, Spojeného království a USA	4,27 %	214

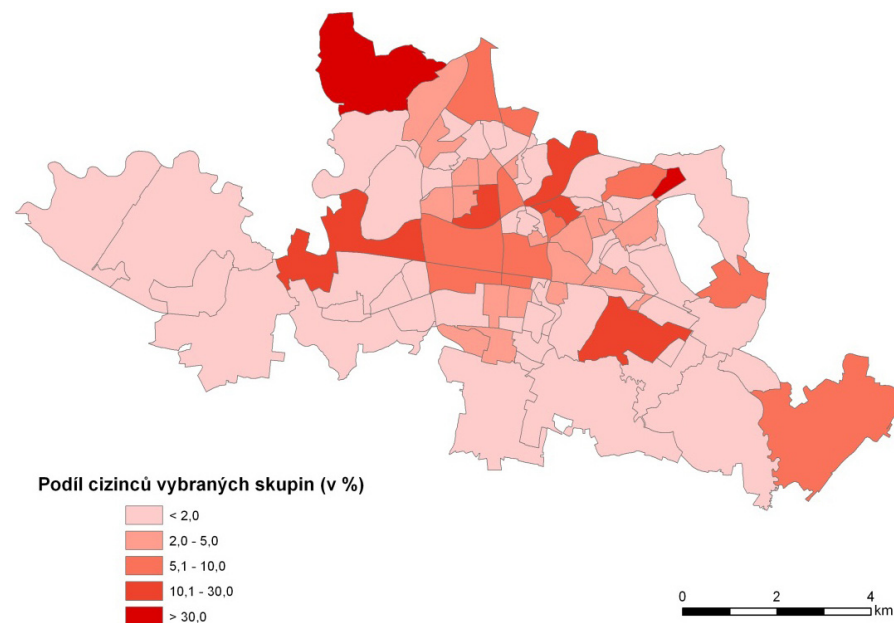
středu města: Zelené Předměstí (624), Polabiny V (567) a Střed (313). Více než 200 cizinců bylo také v ZSJ Sídliště Dubina (viz obrázek 3). Dalších 11 ZSJ pak mělo počet cizinců vyšší než 50. Naopak v téměř třiceti ZSJ cizinci nebydlí vůbec (některá z těchto ZSJ však nemají rezidenční funkci).

Podíl cizinců na celkovém obyvatelstvu Pardubic je 5,52 % z toho 4,64 % v hodnocených skupinách. Extrémní hodnoty podílu hodnocených skupin cizinců mají ZSJ Hůrka (97,3 %) a ZSJ Semtín-sever (77,6 %). V obou těchto ZSJ tedy vybraní cizinci dominují. ZSJ Semtín-sever je ale populačně velmi malá, s pouze 38 cizinci. Dalších 5 ZSJ má podíl vybraných skupin cizinců nad 10 %, tedy dvojnásobek průměrné hodnoty města. Vysoký podíl cizinců (17,28 %) má také ZSJ Stavařov, z nich ale jen 6,6 % jsou občané sledovaných zemí. Důvodem přítomnosti různorodé cizinecké populace je zdejší areál vysokoškolských kolejí. ZSJ s vyšším podílem cizinců jsou v prostoru města nepravidelně rozmístěny, když o něco větší je jejich koncentrace v severní části Pardubic (viz obrázek 4).

Lokalizační kvocient (L_q) je velmi vysoký (hodnota nad 10) ve dvou ZSJ (viz obrázek 5). Nejvyšší hodnotu vykazuje ZSJ Hůrka, kde je lokalizační kvocient 21, koncentrace cizinců je zde tedy 21krát vyšší, než je průměr města. Velmi

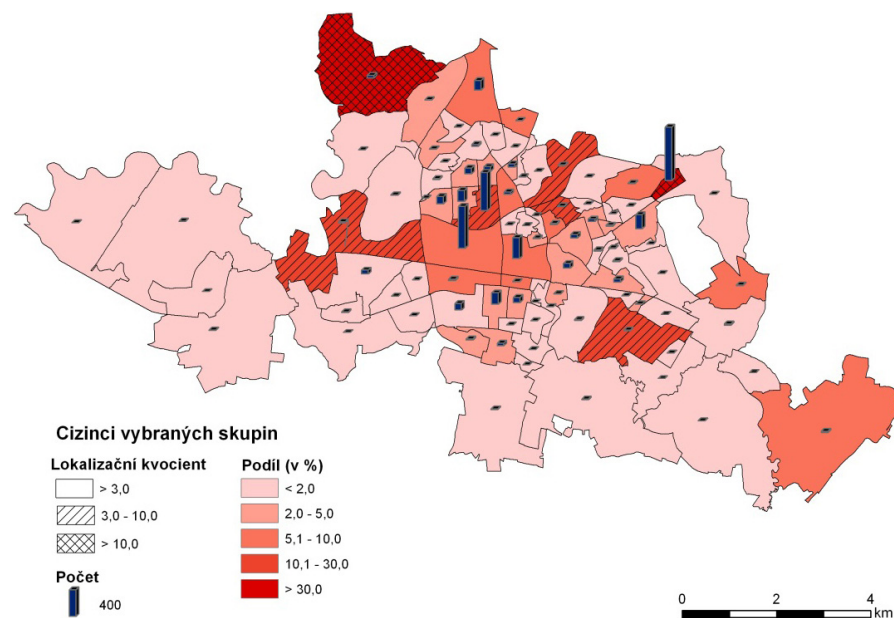
Obrázek 3 – Počet obyvatel vybraných skupin cizinců (PPOBn)

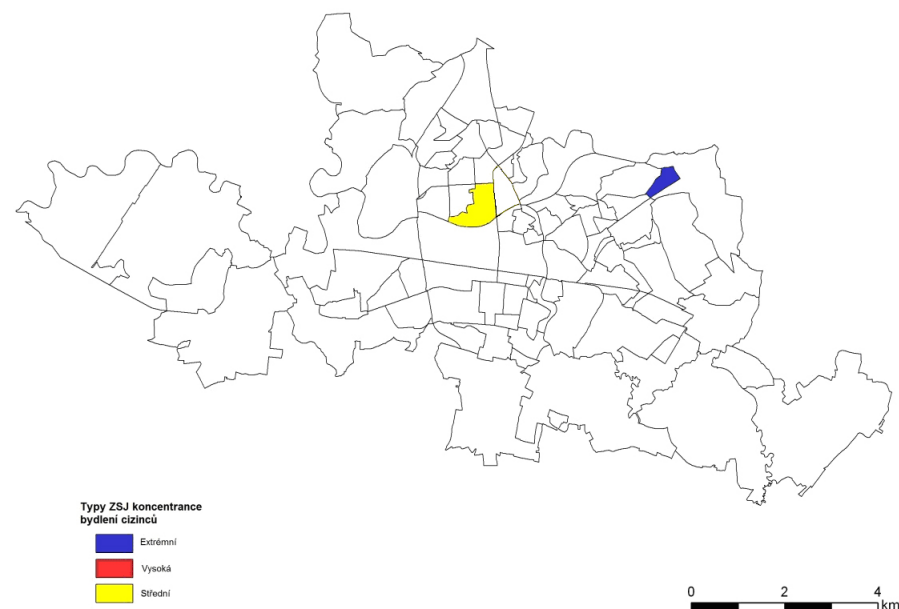
Obrázek 4 – Podíl vybraných skupin cizinců na celkovém počtu obyvatel (ROBn)

Obrázek 5 – Nadprůměrný výskyt vybraných skupin cizinců (LQOBn)

Obrázek 6 – Kombinace tří ukazatelů koncentrace vybraných skupin cizinců

Obrázek 7 – Souhrnné hodnocení koncentrace vybraných skupin cizinců

Tabulka 7 – Základní sídelní jednotky (ZSJ) s koncentracemi vybraných skupin cizinců

Kód ZSJ	Název ZSJ	Nadprůměrný výskyt LQOBn	Podíl obyvatel ROBn	Počet obyvatel PPOBn	Koncentrace KONCn
117889	Hůrka	20,98	97,30	794	A Extrémní
312452	Polabiny V	4,29	19,91	567	B Střední
147389	Semtín-sever	16,72	77,55	38	C Nízká
117927	Na slepých ramenech	6,11	28,33	17	C Nízká
318477	Na špici	4,62	21,43	6	C Nízká
117811	Pardubičky-prům. obvod	4,19	19,44	7	C Nízká
118028	Zadní Polabina	3,13	14,50	19	C Nízká
117676	Zelené Předměstí	1,82	8,44	624	C Nízká
109321	Ohrazenice	1,51	7,00	141	C Nízká
117668	Střed	1,10	5,12	313	C Nízká
117706	Skřivánek	0,97	4,48	167	C Nízká
117994	Polabiny III	0,87	4,04	162	C Nízká
118001	Polabiny IV	0,68	3,18	112	C Nízká
117765	U kostelíčka	0,65	3,03	71	C Nízká
117978	Polabiny I	0,55	2,54	68	C Nízká
117960	Polabiny II	0,53	2,45	87	C Nízká
117862	Sídlště Dubina	0,53	2,44	212	C Nízká
117722	Višňovka	0,48	2,22	75	C Nízká
117773	Na Spořilově	0,44	2,06	50	C Nízká
117714	Dukla	0,38	1,75	98	C Nízká
118036	Svítkov	0,35	1,62	57	C Nízká
	Pardubice	1,00	4,64	4 209	

Zdroj: SLDB 2011

Poznámka: Tabulka zobrazuje všechny ZSJ, které alespoň v jednom ze tří ukazatelů mají střední úroveň koncentrace.

vysoký L_q má také Semtín-sever (16,7). Vysoký lokalizační kvocient má ZSJ Na slepých ramenech (6,11), Na špici (4,62), Polabiny V (4,29), Pardubičky-průmyslový obvod (4,19) a Zadní Polabina (3,13).

Z kombinace všech tří ukazatelů je patrné, že jen v malém počtu ZSJ jsou vysoké hodnoty všech tří ukazatelů. Vysoké hodnoty jsou v ZSJ Hůrka a ZSJ Polabiny V (viz obrázek 6). V řadě ZSJ je sice vysoký podíl cizinců i vysoký lokalizační kvocient, ale při celkově nízkém počtu cizinců: tyto ZSJ s celkově malým počtem obyvatel patří mezi průmyslové nebo periferní oblasti (např. ZSJ Semtín-sever nebo ZSJ Na slepých ramenech), které neslouží primárně

jako rezidenční čtvrtě: i nižší počty cizinců mohou v takovém kontextu vést k vysokým podílům.

Při celkovém hodnocení byla v Pardubicích s pomocí analýzy tří kvantitativních ukazatelů (počet cizinců, podíl cizinců na celkovém počtu obyvatel a lokalizační kvocient) nalezena jedna základní sídelní jednotka s extrémní koncentrací cizinců – ZSJ Hůrka. V jedné ZSJ, Polabiny V, je koncentrace cizinců střední (viz obrázek 7). Žádná ZSJ nevykazovala hodnoty pro vysokou koncentraci cizinců. Ve zbylých ZSJ je pak koncentrace cizinců nízká (viz tabulka 7).

3.2.2 Identifikace lokalit koncentrace sociálních skupin v nerovném postavení na základě analýzy reprezentace v médiích

Identifikaci lokalit koncentrace sociálních skupin v nerovném postavení na základě analýzy reprezentace v médiích jsme v případě Pardubic (a Mladé Boleslavi) použili nejen pro identifikaci lokalit bydlení, ale také lokalit práce. Pro hodnocení jsme využili celostátní deníky Mladá fronta DNES, Lidové noviny, a regionální Pardubický deník. Pro vyhledávání byly použity internetové adresy www.idnes.cz, www.lidovky.cz, www.boleslavsky.denik.cz, www.pardubicky.denik.cz, www.mbnoviny.cz. Vzhledem k zaměření na cizince pracující ve zpracovatelském průmyslu jsme použili následující klíčová slova obsahující i názvy zaměstnavatelů: *menšiny, přistěhovalec, migrant, imigrant, ubytovny, zaměstnanost cizinců, zahraniční zaměstnanost, zahraniční pracovník, Rumuni, Bulhaři, Mongolové, Ukrajinci, Vietnamci, Foxconn, Most Pro, Panasonic, Bentex Automotive, Bentex Elektro, Škoda Auto, Johnson Controls, Yapp Czech Automotive Systems, Simix, Xawax, Express People, VVV Tour*. Časový horizont zahrnoval období 2009–2014.

Vyhledaná databáze článků obsahuje devět článků s informacemi relevantními pro identifikaci lokalit (obrázek 8). Základní informace o článcích a jejich obsahu jsou shrnuty v tabulce v XLS soboru (obrázek 9).

V pěti z devíti nalezených článků se povedlo nalézt informace ukazující na lokality bydliště cizinců ve vybraných územích. V Pardubicích se podařilo identifikovat dvě lokality na základě článku z celostátního a regionálního deníku. Jedná se o pardubickou ubytovnu „ohrazenický hostel Trim, kde přebývají Slováci, Ukrajinci, Bulhaři a Vietnamci“ (MF20101017) a další ubytovnu situovanou „v kasárnách na Hůrkách, kde je většina obyvatel tvořena cizinci pracující pro firmu Foxconn“ (PB20130807). Lokality bydlení v Mladé Boleslavi byly reprezentovány ve třech článcích regionálních novin. První lokalitou je ubytovna poblíž ulice Jana Palacha, „Hlídka v ulici Jana Palacha u paneláku objevila na trávníku

NÁZEV
BolDenik_20090131_B_Panelák hrůzy v Boleslavi.pdf Sdíleno
BolDenik_20130622_B_Spletí si trávník s pokojem ubytovny.pdf Sdíleno
BolDenik_20140515_B_P_Policie a cizinci_nerespektuješ právní řád_Končíš a vracíš se domů.pdf Sdíleno
MBN_20140319_B_Rvačka na ubytovně.pdf Sdíleno
MF_20100325_P_Ministerstvo práce chce brát místa cizincům a přivítat je Čechům.pdf Sdíleno
MF_20101003_P_U pásu mlčky a bez pití. Tak Němci píšou o práci v pardubické Foxconn.pdf Sdíleno
MF_20101017_B_P_Vratte se, volají tovarny cizince. Vyhodili je jako první.pdf Sdíleno
MF_20131029_P_Celníci odhalili na staveništi desítky cizinců zaměstnaných načerno.pdf Sdíleno
PceDenik_20130807_B_Dubina se obává výtržností, ale také cizinců z ubytovny.pdf Sdíleno

Obrázek 8 – Příklad databáze článků (Pardubice a Mladá Boleslav)

(Poznámka: kód B znamená lokality bydlení a kód P lokality práce)

	A	B	C	D	E	F	G	H	I
	zdroj	datum	název	klíčová slova	citace z textu	seznam lokalit bydliště	seznam zaměstnavatelů	lokality bydlení	lokality pracoviště
1	Boleslavský Deník	20140515	Policie a cizinci nerespe...	ubytovny, cizinci	"Ze strany zahraniční"	nelegální ubytovny	Škoda Auto, Manpower	1	1
2	M8 noviny	20140319	Rvačka na ubytovně	cizinci	"na ubytovně ve Sme"	ubytovna - Smetanov	x	1	0
3	Mladá Fronta	20131029	Celníci odhalili na staveniš...	zaměstnanost cizinců,	"světé zítřky v podoc"	x	staveniště poblíž Pardubic ???	0	1
4	Pardubický Deník	20130807	Dubina se obává výtržnost	ubytovny, cizinci	"Dalším bolavým mis	sídlíště Dubina, kas	Foxconn	1	1
5	Boleslavský Deník	20130622	Spletí si trávník s pokojem	ubytovny, cizinci	"Hlídka v ulici Jana P	ubytovna poblíž uli	x	1	0
6	Mladá Fronta	20101017	Vratte se, volají tovarny...	ubytovny, cizinci, Pard	"V ubytovnách už se	hostel Trim	BPA International Group Par	1	1
7	Mladá Fronta	20101003	U pásu mlčky a bez pití...	Foxconn, Pardubice, ze	"Reportáři magazínu	x	Foxconn	0	1
8	Mladá Fronta	20100325	Ministerstvo práce chce br	Kliekert, cizinci, zahran	"Už u mě byli zástupc	x	Foxconn, Panasonic, Kliekert, Ag	0	1
9	Boleslavský Deník	20090131	Panelák hrůzy v Boleslavi	ubytovny, cizinci	"v těchto domech je	Havličkova ulice	Škoda Auto	1	1

Obrázek 9 – Tabulka s přehledem článků a informacemi o jejich obsahu (Pardubice a Mladá Boleslav)

spícího občana mongolské národnosti. Strážníci opilce probudili a nasměrovali na ubytovnu“ (BD20130622). Druhou lokalitou je ubytovna v Havlíčkově ulici, „v těchto domech je několik vchodů, řekněme zvláštěně přizpůsobených jako ubytovna. Domy v minulosti sloužily zejména jako ubytovny pro firemní dělníky místní automobilky. V nich často žijí romské rodiny, Poláci, Slováci, Vietnamci a další cizinci, kteří do města přišli za prací a malé, relativně levné bydlení je pro ně nejnvýhodnější“ (BD20090131). Třetí lokalita je ubytovna ve Smetanově ulici, „na ubytovně ve Smetanově ulici v Mladé Boleslavi osmatřicetiletého Slováka prý bezdůvodně napadl o osm let starší Polák“ (MBN20140319).

Z databáze článků byla připravena databáze lokalit bydlení a lokalit zaměstnání (obrázek 10 a 11) a lokality byly zaneseny do mapového podkladu (obrázek 12).

	A	B	C	D	E	F	G
1	název obce	lokality bydliště	kód ZSJ	název ZSJ	kód článku	citace z textu	poznámky
2	Pardubice	hostel Trim	109321	Ohrazenice	MF20101017	"Stavebních dě	
3	Pardubice	kasárna Na Hůrkách	117889	Hůrka	PD20130807	"Dalším bolavý	
4	Mladá Boleslav	ubytovna u ulice Jana Palacha			BD20130622	"Hlídky v ulici J	Radouč / 317969; Nad stadionem/ 307611; třetí???
5	Mladá Boleslav	ubytovna Havlíčkova ulice	96385	Nad Rožatovem	BD20090131	"v těchto dome	Havlíčková 886
6	Mladá Boleslav	ubytovna Smetanova ulice			MBN20140319	na ubytovně ve	U hřbitova-jih/ 322938; druhý???

Obrázek 10 – Tabulka s přehledem lokalit bydlení (Pardubice a Mladá Boleslav)

	A	B	C	D	E	F	G
1	název obce	jméno zaměstnavatele	adresa	kód ZSJ	název ZSJ	kód článku	Poznámky
2	Pardubice	Foxxcon	U Zámečku 27, 532 01 Pardubice	117811	Pardubičky-průmyslový obvod	PD20130807, MF20100325, MF20101003, MF20101017	
3	Pardubice	BPA International Group Pardubice	U Zámečku 27, Pardubičky, 530 03 Pardubice 3	117811	Pardubičky-průmyslový obvod	MF20101017	
4	Přelouč	Kiekert	Jaselská 593, 535 01 Přelouč	134601	Průmyslový obvod	MF20100325, MF20101017	
5	Pardubice	KYB Manufacturing	U Panasonicu 277, 530 06 Pardubice	329029	Průmyslová zóna Staré Čivice	MF20101017	
6	Pardubice	Panasonic Automotive Systems Czech	U Panasonicu 266, 53006 Pardubice, Staré Čivice	329029	Průmyslová zóna Staré Čivice	MF20100325	
7	Blansko	Apos Blansko	Pražská 1602/7, 678 01 Blansko	303917	Pražská	MF20100325	
8	Mladá Boleslav	Škoda Auto	Tř. Václava Klementa 869, 293 60 Mladá Boleslav	96377	Ústřední stadión	BD20090131, BD20140515	ústředí firmy
9	Mladá Boleslav	Manpower	Václava Klementa 846, 293 01 Mladá Boleslav	96326	Pod výstavištěm	BD20140515	

Obrázek 11 – Tabulka s přehledem lokalit zaměstnání (Pardubice a Mladá Boleslav)

V případě lokalit pracovišť odkazovaly některé články přímo k hledaným zaměstnavatelům: „montážní závody Foxconnu a Panasonicu jsou největší zaměstnavatelé cizinců a podle zástupce firmy Kiekert jsou zaměstnanci cizinci po pracovní stránce na špičkové úrovni“ (MF20100325). Jiný článek představil aktuální

přehled firem a stavu zaměstnaných cizinců, mezi zaměstnavateli jmenoval firmy BPA International Group Pardubice, Foxconn CZ Pardubice, Kiekert-CS Přelouč, Navial Chvaletice, Družstvo Vammi CZ Dašice a KYB Manufacturing Czech Pardubice (MF20101017). Další pak informoval o národnostním složení zaměstnanců, kde mezi zaměstnanci Foxconnu Pardubice byli jmenováni Češi, Bulhaři, Rumuni, Vietnamci a Mongolové, kteří byli dotazováni kvůli nedůstojným pracovním podmínkám (MF20101003). Poslední zmínka o místě pracoviště cizinců v tisku se týkala blíže neurčeného staveniště poblíž Pardubic, kde byli identifikováni zaměstnanci bez patřičných povolení ze Slovenska, Moldávie, Rumunska a Bulharska (MF20131029). Druhá skupina informací byla spojena s agenturami dodávajícími zaměstnance výše jmenovaným firmám, jmenovitě se vyskytuje např. agentura Manpower (BD20140515), která dodává pracovníky i cizince do firmy Škoda Auto (BD20140515), ale nebylo již jmenovitě uvedeno, s jakým národnostním složením pracovníků agentury disponují.

Důvodem výskytu informací o bydlištích cizinců v tisku byly vyhozené situace mezi obyvateli ubytoven a zvýšené obavy obyvatel žijících v jejich okolí.

■ Lokalita bydlení cizinců   Hranice obce Pardubice
▲ Lokalita pracoviště cizinců

Obrázek 12 – Lokality koncentrace v Pardubicích identifikované na základě analýzy reprezentace v médiích

Tyto situace si vyžádaly řešení z řad policie a reakci vedení města, díky čemuž byla přilákána pozornost médií. V ostatních případech se tisk problematiky lokalit bydlení cizinců vůbec nezabýval. Podobně jako v případě bydlíšť byly zmínky o pracovištích cizinců ve vybraných lokalitách spojené s výskytem problému či vyhrocené situace. Například většina článků spojených s firmou Foxconn se věnovala tématu špatných pracovních podmínek a pokut za nedostatečně dlouhé pauzy pro zaměstnance. Jiný fenomén, který přitáhl pozornost médií na cizince a jejich zaměstnanost v České republice, byl projev finanční krize, propouštění cizinců, jejich deportace zpět domů financované státem anebo vykořisťování cizinců pracovními agenturami, které je sem dovaží. Nicméně, z této relativně hojné pozornosti věnované cizincům v tisku se jen zlomek zaměřuje na konkrétní popis míst jejich bydlení a zaměstnání. Tato problematika zůstává stranou hlavního diskurzu. Využití analýzy reprezentace v médiích pro identifikaci lokalit koncentrace sociálních skupin v nerovném postavení je proto spíše doplňkovou strategií.

3.2.3 Identifikace lokalit zvýšené koncentrace sociálních skupin v nerovném postavení na základě percepce klíčovými aktéry

Identifikaci lokalit koncentrace sociálních skupin v nerovném postavení na základě percepce klíčovými aktéry jsme v případě Pardubic použili nejen pro identifikaci lokalit bydlení, ale také lokalit práce a dalších míst zvýšeného výskytu cizinců pracujících ve zpracovatelském průmyslu a v nerovném sociálním postavení. Rozhovory byly vedle zaměření na identifikaci lokalit koncentrace cizinců využity k získání širokého spektra informací o historickém vývoji přítomnosti cizinců ve městě, podmínkách a příčinách jejich příchodu, charakteru a proměnách jejich složení, jejich každodenním životě a soužití s majoritní populací.

V Pardubicích bylo provedeno 11 rozhovorů. Přehled o provedených rozhovorech poskytuje databáze rozhovorů s klíčovými informátory. Základní informace o rozhovorech a jejich obsahu jsou shrnuty v tabulce v XLS soboru. Ilustrační obrázky databáze rozhovorů a tabulky s přehledem rozhovorů a informacemi o jejich obsahu neuvádíme z důvodu citlivých informací (jméno a funkce informátora, sdělení v rozhovorech).

Z databáze článků byla připravena databáze lokalit bydlení a lokalit zaměstnání (obrázek 13 a 14) a lokality byly zaneseny do mapového podkladu (obrázek 15 a 16).

Mezi identifikovanými lokalitami bydlení cizinců dominují ubytovny vybudované z bývalých hotelů, kasáren, administrativních a dalších typů

A	B	C	D	E	F	G	H	I
název obce	název lokality	kód ZSJ	název ZSJ	typ	popis umístění lokality	popis obyvatel lokality	Informátor	Čitace
2	Pardubice	Hůrka	117889	Hůrka	ubytovna	Bílá Předměstí 1039, areál dříve nejm. Vietnamců, nyn.		
3	Pardubice	Kolej S	147389	Semtín – sever	ubytovna	Semtín č. p. 90 a 91, soukro. dříve Bulhaří, poté změna m.		
4	Pardubice	Hotel Trim	109321	Ohrazenec	ubytovna/byty	Semtínská 56, severní část dříve hlavně Vietnamci, hodn.		
5	Pardubice	Hotel Harmony	312452	Polabiny V	ubytovna	Bělehradská 458, ubytovací dvě části - jedna ubytovna, d.		
6	Pardubice	U Trojce	118028	Zadní Polabina	ubytovna	U Trojce 561, malý objekt, I. agentury ji nyní nevyužívají		
7	Pardubice	Ubytovna D a S	117978	Polabiny I	ubytovna/byty	Mladých 158, ubytovna napr. především Bulhaří a Rumuni,		
8	Pardubice	Ubytovna T-String	117951	Trnava	ubytovna	J. Potůčka 119, ubytovna v (Slováci, údajně tam jsou i B.		
9	Pardubice	Vesalka	117676	Zelené předměstí	ubytovna	Hlaváčova 230, ulice u nádrž. Bulhaří a Rumuni, dříve Mon.		
10	Pardubice	Hotel Labe	117677	Zelené předměstí	ubytovna	Masarykova náměstí 2633, (cizinci spíše s „Jepšimí“ kont.		
11	Pardubice	Havíčkova	117678	Zelené předměstí	byty	Havíčkova ul., dva (nájemní) koncentrace Vietnamců (dolu.		
12	Pardubice	Sídlíště Dubina	117862	Sídlíště Dubina	byty	sídlíště v východní části Par. dříve Mongolové, nyní Bulhař.		
13	Pardubice	Sídlíště Polabiny	více ZSJ	Polabiny I, II, III, IV, V	byty	sídlíště v severovýchodní části cizinci (Mongolové, Rumuni,		
14	Pardubice	Spojil	117854	Spojil	byty/domy	nová rezidenční výstavba vyř. cizinci – vyšší status		
15	Pardubice	Bar Mundo	117650	Pardubice-Staré město	domy	Zámecká 17, velký dům v hi. cizinci - vyšší status, top ma.		
16	Pardubice	Pardubický-průmyslový	117811	Pardubický-průmyslový obvod	byty/domy	RD domy (jen část) v blízkosti cizinci – střední status, sřec.		
17	Pardubice	Mezi mosty/Na Ležánkách	117919	Ležánka	ubytovna	nepodařilo se nám identifik. Menší počet Ukrajinců, prac.		
18	Pardubice	Fáblovka	154369	Staré Hradiště	ubytovna	v průmyslové zóně Fáblovka, obsluhuje MHD		
19	Pardubice	Dukla	117714	Dukla	byty	sídlíště, nižší kvalita bydlení Romové, dříve Bulhaří		
20	Pardubice	Višňovka	117722	Višňovka	byty	sídlíště, nižší kvalita bydlení cizinci nižšího statusu		

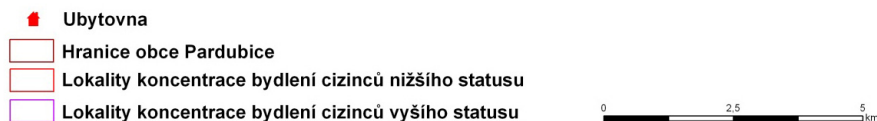
Obrázek 13 – Tabulka s přehledem lokalit bydlení identifikovaných v rozhovorech

A	B	C	D	E	F	G	H
název obce	název pracoviště	kód ZSJ	název ZSJ	popis umístění lokality	popis zaměstnanců	Informátor	Čitace
2	Pardubice	Foxconn CZ	117811	Pardubický-průmyslový obvod	U Zámečku 27, průmyslová zóna Černá za Bory	Imenový zaměstnanci, 470 cizinců, z toho	
3	Pardubice	Panasonic Automotive Systems Cze	329029	Průmyslová zóna Staré Ččice	U Panasonicu 266, průmyslová zóna Staré Ččice	pouze Slováci	
4	Pardubice	Kiekert-CS s. r. o.	134601	Průmyslový obvod	Jaselská 593, Přelouč	Občané EU/Bulhaří přes SIMX, někdy i kr.	
5	Pardubice	Ronal CR s. r. o.	329029	Průmyslová zóna Staré Ččice	U Panasonicu 282, průmyslová zóna Staré Ččice	Občané EU/Bulhaří, přes agenturu Trenkw.	
6	Pardubice	KYB Manufacturing	329029	Průmyslová zóna Staré Ččice	U Panasonicu 277, průmyslová zóna Staré Ččice	50 Vietnamců (asi v roce 2013, dříve hodn.	
7	Pardubice	Jtekt Automotive Czech Pardubice	329029	Průmyslová zóna Staré Ččice	U Panasonicu 273, průmyslová zóna Staré Ččice	před lety Ukrajinci, ale teď minimálně, ma.	
8	Pardubice	Kovolis Heřtkov a. s.	117790	Věžnice	Husova 194, Pardubice	Bulhaří, malý zaměstnavatel	
9	Pardubice	Goldstein CZ, s. r. o. (pekárna)	117919	Ležánka	Na Ležánkách 1624, centrum města	Bulhaří, Ukrajinci, malý zaměstnavatel	

Obrázek 14 – Tabulka s přehledem lokalit zaměstnání identifikovaných v rozhovorech

nemovitostí. Pro ubytování zahraničních pracovníků je využívají pracovní agentury a subdodavatelé. Nejčastěji v nich bydlí Bulhaří, Rumuni a Poláci. Podle informátorů je největším a nejproblematictějším ubytovacím zařízením v Pardubicích hotel a ubytovna Hůrka. Jde o komplex 4 budov, který nabízí ubytování asi 970 hostům. Nachází se v okrajové severovýchodní části Pardubic v areálu bývalých kasáren. Hůrka nesousedí přímo s rezidenční zástavbou, nicméně je v docházkové vzdálenosti sídlíště Dubina, od kterého ubytovnu oděluje frekventovaná silnice. Hůrka je v povědomí informátorů spojena s obavami ze segregace. Vnímáná problematičnost ubytovacího komplexu Hůrka se přesouvá také na sídlíště Dubina, kde obyvatelé Hůrky nakupují, navštěvují restaurační zařízení nebo sídlíštěm prochází cestou do práce. Samotné sídlíště Dubina je také označováno jako místo, kde v podnájmech žijí zahraniční pracovníci a usídlují se zde celé rodiny cizinců, především Mongolové.

Další lokality obývané cizinci nejsou informátory považovány za problematické. Většina ubytoven je součástí rezidenční zástavby. Druhé nejvýznamnější místo spojené ve vnímání informátorů s bydlením zahraničních pracovníků je sídlíště Polabiny. Zdejší ubytovny Hotel Harmony a Ubytovna D a S podle informátorů poskytují poměrně důstojné ubytování. Na sídlíšti Polabiny, kde dochází k pronajímání bytů zahraničními pracovníky nebo rodinami cizinců, nebyly zaznamenány žádné problémy.

Obrázek 15 – Lokality koncentrace bydlení identifikované na základě percepce klíčovými informátory

Ostatní ubytovny pro zahraniční pracovníky, které byly v rozhovorech identifikovány, se nachází v různých částech města: Semtín-sever (Kolej S), Ohrazenice (Hotel Trim), Trnová (Ubytovna T-String), Zelené Předměstí (Veselka, a „vip“ ubytovna pro cizince s lepšími kontakty Hotel Labe), Staré Hradiště (Ubytovna SH). Informátoři tyto ubytovny nepovažovali za nevhodné z hlediska umístění ve městě, kvality bydlení, dopravní dostupnosti nebo občanské vybavenosti. U nájemního bydlení byly vedle Sídliště Polabiny a Sídliště Dubina zmíněny také sídliště Višňovka a Dukla. V souvislosti s přítomností cizinců ovšem nebyly hodnoceny jako problémové.

Okrajový význam z hlediska bydlení cizinců hrají ve vnímání rodinné domy a byty v blízkosti průmyslových zón (Pardubičky-průmyslový obvod), kde jsou podle informátorů ubytováni cizinci spíše středního a vyššího statusu. Za lokality poměrně atraktivního bydlení a zároveň spojované s vyšší třídou cizinců byly některými informátory označeny domy v historické části města (historický dům u Baru Mundo) a rodinné domy v zázemí (Spojil).

Jako hlavní zaměstnavatelé cizinců na Pardubicku byly informátory identifikovány podniky elektrotechnického a automobilového průmyslu. Za

Obrázek 16 – Lokality koncentrace pracovních příležitostí identifikované na základě percepce klíčovými informátory

největšího zaměstnavatele byla označena společnost Foxconn CZ. Mezi firmami automobilového průmyslu Panasonic Automotive Systems Czech, s. r. o., Ronal CR, s. r. o., KYB Manufacturing Czech, s. r. o., Kiekert-CS, s. r. o. a Jtekt Automotive Czech Pardubice. Většina těchto firem sídlí na Pardubicku v průmyslových zónách Černá za Bory a Staré Čívce. Pouze společnost Kiekert-CS, s. r. o. má provozovnu v Přelouči vzdálené asi 20 km z Pardubic (asi 10 min. vlakem). Zahraniční pracovníci byli také podle informátorů v menší míře zaměstnáni ve firmách Kovolis Hedvikov, a. s. a pekárna Goldfein CZ, s. r. o.

3.3 Vyhodnocení lokalit koncentrace sociálních skupin v nerovném postavení z hlediska segregace

Pro vyhodnocení lokalit koncentrace sociálních skupin v nerovném postavení z hlediska segregace byl nejprve připraven seznam a databáze lokalit identifikovaných v druhé části analýzy na základě analýzy dat, percepce prostřednictvím rozhovorů a reprezentace v médiích. Terénní šetření vedlo k ověření existence

Tabulka 8 – Přehled lokalit koncentrace skupin v nerovném postavení a hodnocení dimenzí segregace v Pardubicích

Název lokality	kód ZSJ	název ZSJ	typ	velikost a koncentrace	izolace	interakce	segregace
Hůrka	117889	Hůrka	ubytovací areál	velká lokalita – A, 900 obyvatel, podíl A – 97 % cizinců – extrémní koncentrace	periferie města, stranou zástavby, chybějící občanská vybavenost, dostupnost služeb pěší docházkou na sídliště, dopravní spojení do místa zaměstnání zajištěné zaměstnavatelem	dominují noví cizinci – Bulhaři, Rumuni a též Poláci (dříve Romové), nízkokvalifikovaná práce, vysoká fluktuace, interakce nízká, negativní percepce, negativní reprezentace	segregovaná lokalita – velká lokalita, vysoká koncentrace a dominance, izolovaná na periferii, bez vybavenosti, nízká interakce, negativní percepce a reprezentace
Kolej S	147389	Semtín-sever	ubytovna	malá lokalita – C, jedna nemovitost, podíl A	izolovaná stavba v průmyslové zóně, nízká vybavenost, u zastávky autobusu	cizinci (Bulhaři), nízkokvalifikovaná práce, vysoká fluktuace, interakce nízká	segregací ohrožená lokalita – malý počet, ale dominantní zastoupení, vysoká izolace, nízká interakce
Fáblůvka	154369	Staré Hradiště	ubytovna	malá lokalita – B, podíl D	izolovaná průmyslová zóna v okrajové části města, obslužnost MHD, občanská vybavenost nízká	nízkokvalifikovaní cizinci, vyšší fluktuace	segregací ohrožená lokalita – malý počet, vysoké zastoupení, vysoká izolace, nízká interakce
U Trojice	118028	Zadní Polabina	ubytovna	malá lokalita – C, jedna nemovitost, podíl B (listopad 2014 nevyužívané)	izolovaná stavba v malé residenční lokalitě u prům. zóny, nízká vybavenost i dopravní obslužnost, špatná přístupnost pro pěší	v současnosti neobydleno, dříve nízkokvalifikovaná prac. Síla	segregací ohrožená lokalita – malý počet, ale dominantní zastoupení, vysoká izolace, nízká interakce (v současnosti bez obyvatel)
Hotel Trim	109321	Ohrazenice	ubytovna	malá lokalita – B, ubytovací komplex, podíl B	začleněná v zástavbě, dobrá občanská vybavenost, dobrá dopravní obslužnost	Bulhaři a Rumuni, nízkokvalifikovaná práce, vysoká fluktuace	nejde o segregovanou lokalitu – malý počet, začlenění v zástavbě, vybavenost v místě
Hotel Harmony	312452	Polabiny V	ubytovna	malá lokalita – B, ubytovací komplex, podíl A	začleněná v zástavbě – sídliště vedle centra, vyšší úroveň ubytování, občanská vybavenost a dopravní obslužnost	Poláci a další cizinci, vysoká fluktuace	nejde o segregovanou lokalitu – malý počet, začlenění v zástavbě, vybavenost v místě
Ubytovna D a S	117978	Polabiny I	ubytovna	malá lokalita – B, ubytovací komplex, podíl A	začleněná v zástavbě – sídliště vedle centra, občanská vybavenost a dopravní obslužnost v místě	Bulhaři a Rumuni, vysoká fluktuace	nejde o segregovanou lokalitu – malý počet, začlenění v zástavbě, vybavenost v místě
Ubytovna T-String	117951	Trnová	ubytovna	malá lokalita – C, podíl C	ubytovna v odděleném areálu, navazující na zástavbu rodinných domů, v blízkosti občanská vybavenost a MHD	Slováci a další cizinci, vysoká fluktuace	nejde o segregovanou lokalitu – malý počet, začlenění v zástavbě, vybavenost v místě
Veselka	117676	Zelené předměstí	ubytovna	malá lokalita – C, podíl A	začleněná v zástavbě, nízká kvalita ubytování, v blízkosti nádraží, velká dopravní vytiženost, dobrá občanská vybavenost	Rumuni, Poláci, Bulhaři, fluktuace, nízkokvalifikovaná pracovní síla	nejde o segregovanou lokalitu – malý počet, začlenění v zástavbě, vybavenost v místě
Hotel Labe	117677	Zelené předměstí	ubytovna	malá lokalita – C, podíl D	v centru města, dobrá dostupnost i vybavenost	kvalifikovaní pracovníci a nižší management	nejde o segregovanou lokalitu – malý počet, začlenění v zástavbě, vybavenost v místě
Mezi mosty / Na Ležánkách	117919	Ležánka	ubytovna	malá lokalita – C, podíl B	situované v areálu pekárny v centru města	Ukrajinci, pracující v potravinářském průmyslu	nejde o segregovanou lokalitu – malý počet, vybavenost v okolí, pracovní ubytování
Stavařov	117986	Stavařov	sídliště, VŠ areál	malá lokalita – C, podíl D	VŠ areál a koleje, občanská vybavenost i obslužnost	cizinci na VŠ kolejích, různorodá skladba	nejde o segregovanou lokalitu – malý počet, nižší zastoupení, vybavenost v místě, různorodost a interakce
Havlíčková	117678	Zelené předměstí	centrum – byty	dva domy v centru města	v centru města, dobrá dostupnost i vybavenost	Vietnamci zaměstnaní mimo zpracovatelský průmysl	nejde o segregovanou lokalitu – malý počet, začlenění v zástavbě, vybavenost v místě, interakce

Název lokality	kód ZSJ	název ZSJ	typ	velikost a koncentrace	izolace	interakce	segregace
Bar Mundo	117650	Pardubice-Staré město	centrum – byty	malá lokalita – C, podíl C	velký dům v historickém centru města, občanská vybavenost i obslužnost	cizinci – vyšší status, top management, trvalé bydlení	nejde o segregovanou lokalitu – malý počet a menší podíl, začlenění a vybavenost, vyšší status
Sídlíště Dubina	117862	Sídlíště Dubina	sídlíště – byty	velká lokalita – A, podíl E	sídlíště – levnější byty, vybavenost i obslužnost	Mongolové, Bulhaři, Rumuni a Ukrajinci, trvalé bydlení i fluktuace	nejde o segregovanou lokalitu – větší počet ale malý podíl, začlenění v zástavbě, vybavenost v místě
sídlíště Polabiny	více ZSJ	Polabiny I, II, III, IV, V	sídlíště – byty	velká lokalita – A, podíl E	sídlíště, vybavenost i obslužnost	Mongolové, Rumuni, Poláci z důvodu levných pronájmů v lokalitě, trvalé bydlení i fluktuace	nejde o segregovanou lokalitu – větší počet ale malý podíl, začlenění v zástavbě, vybavenost v místě
Dukla	117714	Dukla	sídlíště – byty	malá lokalita – B, podíl E	sídlíště, nižší kvalita bydlení, obslužnost MHD a občanská vybavenost	nizkokvalifikovaní cizinci, spojováno s Romy, negativní percepce	nejde o segregovanou lokalitu – větší počet ale malý podíl, začlenění v zástavbě, vybavenost v místě
Višňovka	117722	Višňovka	sídlíště – byty	malá lokalita – B, podíl E	sídlíště, nižší kvalita bydlení, obslužnost MHD a občanská vybavenost	nizkokvalifikovaní cizinci nižšího statusu, trvalé bydliště i fluktuace	nejde o segregovanou lokalitu – větší počet ale malý podíl, začlenění v zástavbě, vybavenost v místě
Pardubičky-průmyslový obvod	117811	Pardubičky-průmyslový obvod	čtvrť rodinných domů a bytů	malá lokalita – C, podíl D	rodinné domy, v blízkosti továren	cizinci – střední status, střední management, trvalé bydlení	nejde o segregovanou lokalitu – malý počet a menší podíl, střední status
Spojil	117854	Spojil	čtvrť rodinných domů a bytů	malá lokalita – C, podíl D	nová rezidenční výstavba vyšší kvality	cizinci – vyšší status, trvalé bydlení	nejde o segregovanou lokalitu – malý počet a menší podíl, začlenění a vybavenost, vyšší status

Poznámka: velikost a koncentrace – velikost: A > 200, B > 50, C < 50 členů skupiny; podíl na celkové populaci lokality: A – zcela dominuje > 80 %, B – je dominantní > 50 %, C – je významná > 30 %, D – je zastoupená > 10 %, E – vyskytuje se < 10 %.

lokalit, vymezení lokalit, ověření informací získaných z dat, rozhovorů a medií a jejich doplnění prací v terénu. Získané informace byly vyhodnoceny ve třech dimenzích segregace: (1) velikost, zastoupení, koncentrace a dominance, (2) geografická izolace a (3) sociální interakce (viz tabulka 8). Na základě souhrnného hodnocení všech tří dimenzí byly lokality roztrženy na segregované, segregací ohrožené a ty, kde k segregaci nedochází.

V Pardubicích byly identifikovány čtyři segregované a segregací ohrožené lokality. V jednom případě, Hůrka, jde o velkou lokalitu s vysokou koncentrací a dominancí cizinců z Bulharska, Rumunska, Polska a dalších zemí, izolovanou na periferii města, bez vybavenosti v místě, s nízkou úrovní interakce s majoritou a negativní percepcí a reprezentací ze strany majority. Hůrka vykazuje

znaky segregace ve všech dimenzích. Ve třech případech (Kolej S, Oblovka a U Trojice), jde o malé segregací ohrožené lokality, s malým počtem obyvatel skupiny v sociálně nerovném postavení, ale při jejím dominantním zastoupení, a zároveň při vysoké geografické izolaci lokality a nízké sociální interakci, nicméně zapojení do trhu práce a bez výrazných znaků negativní percepce a reprezentace. Lokalita U Trojice je v současnosti neobývaná, ale je ji potřeba sledovat pro případ jejího opětovného využití. Ostatní identifikované lokality koncentrace cizinců pracujících ve zpracovatelském průmyslu (i dalších skupin cizinců) nebyly vyhodnoceny jako segregované ani segregací ohrožené i když některé dílčí znaky vykazují.

Literatura

- Cities of tomorrow. Challenges, visions, ways forward. 2011 European Commission, Directorate General for Regional Policy, 116 s.
- Dohoda o partnerství pro programové období 2014–2020. Česká republika. Ministerstvo pro místní rozvoj, Praha, 203 s.
- GABAL, I. a kol. (2006): Analýza sociálně vyloučených romských lokalit a absorpční kapacity subjektů působících v této oblasti. GAC, Praha, 117 s.
- Guidance for Member States on the use of European Structural and Investment Funds in tackling educational and spatial segregation. Verze k 11. 11. 2015 European Commission, European Structural and Investment Funds, 24 s.
- HAMPL, M. (2005): Geografická organizace společnosti v České republice. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Přírodovědecká fakulta, katedra sociální geografie a regionálního rozvoje.
- Integrovaný regionální operační program pro období 2014–2020. Verze k 2015. Ministerstvo pro místní rozvoj, Praha.
- Politika územního rozvoje České republiky. Ministerstvo pro místní rozvoj, Praha, 111 s.
- Postup při realizaci aktualizované Koncepce integrace cizinců – Společné soužití v roce 2014. Usnesení Vlády České republiky ze dne 22. ledna 2014 č. 60. 16 s.
- ŠANDEROVÁ, J., ŠMÍDOVÁ, O. a kol. (2009): Sociální konstrukce nerovností pod kvalitativní lupou. Sociologické nakladatelství, Praha.
- Strategie boje proti sociálnímu vyloučení na období 2011–2015. Úřad vlády ČR, Praha, 91 s.
- SÝKORA, L., ed. (2010): Rezidenční segregace. Univerzita Karlova v Praze, Přírodovědecká fakulta a Ministerstvo pro místní rozvoj České republiky, 144 s.
- SÝKORA, L., MULÍČEK, O. (2009): The micro-regional nature of functional urban areas (FUAs): lessons from the analysis of Czech urban and regional system. *Urban Research and Practice* 2 (3), s. 287–307.
- SÝKORA, L., MATOUŠEK, R., JAROŠ, J., BRABCOVÁ, Š., ČANĚK, M., FIEDLEROVÁ, K., TRLIFAJOVÁ, L. (2014): Lokality koncentrace zahraničních pracovníků ve zpracovatelském průmyslu v Česku. Specializovaná mapa s obdobným obsahem. Univerzita Karlova v Praze, Přírodovědecká fakulta, Centrum pro výzkum měst a regionů a Multikulturní centrum Praha, 19 s. a přílohy.